

MILIEUDEFENSIE

JAARVERSLAG 2024

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3	4 Lobby & inhoud	30
Van overtuigen naar beïnvloeden	3	4.1 Onderzoek	30
1 Bestuursverslag	5	4.2 Lobby	31
1.1 Onze doelen en belangrijkste resultaten in 2024	5	4.3 Visie	31
1.2 Governance	8	4.4 Vooruitblik 2025	31
1.3 Directie-bestuur	9	5 Internationaal werk	32
1.4 Raad van toezicht	11	5.1 Europese bossenwet	32
1.5 Klachtenbehandeling	17	5.2 Palmolie in Indonesië	33
1.6 Intern en extern toezicht	17	5.3 Europese klimaatplicht	33
1.7 Codes en richtlijnen	17	5.4 Gaswinning in Mozambique	34
1.8 Algemene gegevens	18	5.5 Een eerlijke energietransitie	35
1.9 Jaarrekening	18	6 Fondsenwerving	36
1.10 Risico's en onzekerheden	18	6.1 Aantal leden en donateurs	36
1.11 Financieel beleid en effectieve inzet van middelen	18	6.2 Loyaliteit	36
1.12 Belanghebbenden	19	6.3 Bijzondere giften	37
1.13 Relevante politieke en maatschappelijke ontwikkelingen	20	6.4 Wat ging er goed?	37
2 Campagne stop de grote vervuilers	21	6.5 Wat ging minder goed?	37
2.1 Resultaten 2024	21	6.6 Korte vooruitblik 2025	37
2.2 Vooruitblik 2025	24	7 Organisatie	38
3 Een sterke beweging bouwen	25	7.1 Sociaal beleid	38
3.1 Milieudefensie Jong	25	7.2 Verslag integriteit 2024	41
3.2 Contact met onze leden	26	7.3 Servicelijn 2024	43
3.3 Lokale groepen	26	7.4 Klachten 2024	43
3.4 Ondersteuning veranderaars	27	7.5 Personele bezetting en verzuim	45
3.5 Fair Future Generators	28		

VOORWOORD

Van overtuigen naar beïnvloeden

De aarde warmt sneller op dan ooit. De gevolgen zijn wereldwijd voelbaar, en de waarschuwingen uit de wetenschap zijn onmiskenbaar. Toch blijven overheden en bedrijven achter in actie. Niet omdat de technische oplossingen ontbreken, maar omdat andere belangen zwaarder wegen. In deze realiteit koos Milieudefensie in 2016 voor een fundamenteel andere strategie: van overtuigen naar beïnvloeden.

Deze koerswijziging werd vastgelegd in ons Algemeen Beleidsplan voor tien jaar. Nu we het eind van die periode naderen, kunnen we de impact van die keuze goed beoordelen.

Het verschil tussen overtuigen en beïnvloeden is fundamenteel. Overtuigen gaat over het gelijk aan je zijde hebben – inhoudelijk, principieel en wetenschappelijk. Beïnvloeden gaat over het gelijk krijgen. Daarvoor is meer nodig: het besef dat besluiten door de overheid en bedrijven zelden op basis van de beste argumenten genomen worden, maar op basis

van belangen. Daarom stelden we onszelf vanaf dat moment steeds opnieuw de vraag: *waarom zouden overheden of bedrijven naar ons luisteren? Wat hebben we in handen waardoor ze onze voorstellen serieus nemen?*

Om effectief te kunnen beïnvloeden, hebben we gebouwd aan onze **verandermacht**. Die bestaat uit drie pijlers:

1 We vertegenwoordigen een groeiend deel van de samenleving.

Onze leden en donateurs zijn verdubbeld in deze beleidsperiode. We hebben flink geïnvesteerd in verenigingsdemocratie, met als resultaat meer betrokkenheid bij onze Algemene Ledenvergaderingen en nieuwe, laagdrempelige vormen van participatie zoals lokale Milieudefensiegroepen.

2 We voeren strategische rechtszaken tegen grote vervuilers – en winnen ze.

Dat is alleen mogelijk dankzij onze inhoudelijke deskundigheid en een sterk netwerk van juristen en wetenschappers. Ook hebben we onze fondsenwerving versterkt om deze juridische strijd te kunnen voeren.

3 We beïnvloeden het publieke en politieke debat.

Onze communicatie en inhoudelijke onderbouwing is krachtiger, creatiever en zichtbaarder geworden. Daarmee bereiken we mensen binnen én buiten onze achterban, en vergroten we het maatschappelijk draagvlak voor klimaatrechtvaardigheid.

De analyse achter deze strategie was helder: besluitvorming draait zelden om wat het beste is voor mens en planeet. Het draait om macht, belangen en druk. Fossiele belangen houden verandering actief tegen. Grote vervuilers stellen hun aandeelhoudersbelangen boven het publieke belang. Daarom was het nodig om onze strategie daarop aan te passen — om zelf een tegenmacht te bouwen.

Een voorlopig hoogtepunt van deze aanpak is het advies van de Raad van State over het Klimaatplan van het huidige kabinet. Onze strategische speerpunten — de noodzaak van rechtvaardig klimaatbeleid en de richtinggevende rol van de uitspraak in de Klimaatzaak tegen Shell — worden hierin bevestigd door de hoogste bestuursrechter van Nederland.

Maar de strijd is nog lang niet gestreden. Actoren met fossiele belangen zetten alles op alles om de door ons gemaakte stappen terug te draaien. Daarom blijven wij onze veranderingmacht versterken. Want alleen door te beïnvloeden kunnen we echte verandering afdwingen. Voor een leefbare toekomst, voor iedereen.

Donald Pols

1

BESTUURSVERSLAG

1.1 Onze doelen en belangrijkste resultaten in 2024

Hier beschrijven we in het kort ons hoofddoel voor 2024 en in hoeverre we erin geslaagd zijn om dit doel te bereiken.

Doel: alle grote vervuilers komen met een klimaatplan

Sinds 2022 ligt onze focus op grote vervuilende bedrijven. Als zij hun gedrag niet veranderen, kunnen we de klimaatcrisis niet oplossen. Daarom eisen we van alle bedrijven dat ze een goed klimaatplan hebben. Zo'n plan moet alle uitstoot van het bedrijf terugdringen binnen de grens van 1,5 graad, zoals afgesproken in het Klimaatakkoord van Parijs. Ook moet het plan rechtvaardig zijn voor de inwoners van Nederland én de wereld, en het mag de biodiversiteit niet schaden.

De afgelopen jaren hebben sommige grote bedrijven stappen in de goede richting gezet. De meeste bedrijven hebben echter nog niets veranderd. Daarom gingen we in 2024 door met deze focus, en zullen we dat ook de komende jaren blijven doen.

Dit zijn veranderingen die niet op de korte termijn plaatsvinden. Daarom hebben we er in de loop van 2024 voor gekozen om niet langer te werken met jaar-indicatoren. In plaats daarvan hebben we indicatoren geformuleerd die we over meerdere jaren blijven monitoren.

1.1.1 Indicatoren

Om te kunnen zien of we op koers liggen richting ons doel, hebben we de volgende indicatoren beschreven voor de periode 2024-2026. Met de eerste indicator houden we ons hoofddoel in het oog:

- 1 Het aantal **bedrijven** dat 'om' gaat door een rechtvaardig klimaatplan te ontwikkelen.
- De andere indicatoren gaan over verschillende strategieën waarmee we dit willen bereiken:
- 2 We voeren de juridische druk op bedrijven op. Daarom monitoren we het aantal **rechtszaken** dat we voeren.
- 3 We zorgen dat het publieke debat steeds meer gaat over onze eis. Daarom monitoren we het aantal **mediahits** in grote mediakanalen waarin Milieudefensie genoemd wordt.
- 4 We zorgen dat steeds meer mensen ons kennen, zodat ze zich achter onze eis kunnen scharen. Daarom monitoren we de **naamsbekendheid** van Milieudefensie.
- 5 We laten onze achterban groeien zodat steeds meer mensen zich laten horen voor onze eis. Daarom monitoren we het aantal geregistreerde **veranderaars**.

Missie en doel

In artikel 3 van de in december 2023 vastgestelde, gewijzigde statuten staat het doel van Vereniging Milieudefensie als volgt omschreven:

- 1 De Vereniging stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het oplossen en voorkomen van milieu-problemen en het behoud van cultureel erfgoed, alsmede te streven naar een duurzame samenleving dit alles op mondiaal, landelijk, regionaal en lokaal niveau, in de meest ruime zin en een en ander in het belang van de kwaliteit van het milieu, de natuur en het landschap in de meest ruime zin voor huidige en toekomstige generaties.
- 2 De Vereniging tracht haar doel te bereiken door: het kritisch volgen van al die ontwikkelingen in de samenleving die effect hebben op het gebied van milieu, natuur, landschap en duurzaamheid, het beïnvloeden van de besluitvorming daarover door middel van het gebruikmaken van alle daartoe geëigende en geoorloofde middelen, het verrichten dan wel doen verrichten van onderzoek, het verspreiden en verstrekken van informatie in de meest ruime zin, het verkrijgen van gerechtelijke uitspraken en het uitvoeren van alle handelingen en acties die de Vereniging nodig acht om haar doel te bereiken.
- 3 De Vereniging heeft geen winstoogmerk.

Op 11 juni 2016 is het Algemeen Beleidsplan 2016-2025 vastgesteld. Daarin staan de missie, visie en strategie tot 2026 beschreven. In 2021 is er een tussentijdse evaluatie van het Algemeen Beleidsplan uitgevoerd en voorgelegd aan de ALV van 11 december 2021. De ALV heeft met grote meerderheid nogmaals de ingezette koers, keuzes en focus van het Algemeen Beleidsplan bevestigd.

1.1.2 Resultaten

Een deel van de activiteiten en monitoring is pas in het najaar van 2024 gestart. Daardoor kunnen we nog niet op alle indicatoren grote resultaten laten zien. Het volgende hebben we in elk geval al bereikt:

- 1 Er zijn in 2024 geen nieuwe klimaatrechtvaardige plannen gepresenteerd door grote bedrijven** (na de 3 die we vorig jaar rapporteerden). Dit laat zien dat het nodig blijft om via verschillende wegen druk te zetten op de bedrijven.
- 2 Naast de rechtszaak tegen Shell hebben we ook een rechtszaak tegen ING aangekondigd.** Ook doen we vooronderzoek naar één of meer andere mogelijke rechtszaken. Daarbij kijken we goed naar wat de rechter heeft gezegd in het hoger beroep van de Shell Klimaatzaak. In die uitspraak vinden we aanknopingspunten voor nieuwe rechtszaken.
- 3 In 2024 registreerden we maar liefst 925 mediahits in grote mediakanalen waarin Milieudefensie genoemd werd.** Een groot deel hiervan was gerelateerd aan de Shell Klimaatzaak. In april, rond de hoorzittingen, waren er zelfs 175 mediahits over deze zaak.

- 4 De spontane naamsbekendheid van Milieudefensie steeg van 11% in 2023 naar 17% in 2024.** Om dit te onderzoeken stelde Ipsos I&O mensen de vraag: *Kent u organisaties die zich inzetten voor het milieu, klimaat en/of natuur? Zo ja, welke?*
- 5 Er kwamen in 2024 bijna 5.000 veranderaars bij.** In totaal zijn er nu ruim 230.000 veranderaars.

1.2 Governance

Milieudefensie is een vereniging met leden. Het hoogste orgaan van de vereniging is de Algemene Ledenvergadering die 2 keer per jaar bij elkaar komt. Voor de uitvoering van verenigingstaken zorgt het landelijk bureau in Amsterdam. Het landelijk bureau staat onder leiding van het directie-bestuur, bestaande uit 2 leden. De vereniging heeft daarnaast een raad van toezicht.

1.3 Directie-bestuur

Het directie-bestuur van Milieudefensie bestaat uit 2 leden, te weten:

Naam	Functionies / nevenfunctionies	Datum aantreden als directeur-bestuurder	Datum herbenoeming	Datum aftreden / evt. herbenoeming
Donald Pols Directeur-bestuurder Voorzitter	Board of non-executive directors Climate Cleanup	2022 (jun)	2026 (jun)	2030 (jun)
Laan van Staalduinen	Bestuurslid Nederlandse Vereniging van Kustzeilers Kerkrentmeester Protestante Gemeente Durgerdam	2022 (dec)	2026 (dec)	2030 (dec)

Vertrek Laan van Staalduinen

Laan van Staalduinen heeft om persoonlijke redenen besloten om Milieudefensie te verlaten. De Raad van Toezicht betreurt dit en is Laan dankbaar voor haar enorme inzet en de bijdrage die ze heeft geleverd aan de strijd van Milieudefensie tegen grote vervuilende bedrijven.

Om continuïteit te waarborgen, heeft Caroline Visser per direct de taken van Laan op interim-basis overgenomen als zakelijk (niet-statutair) directeur naast voorzitter van het directie-bestuur Donald Pols.

1.3.1 Verslag van het directie-bestuur

2024 was een jaar van oogsten, én van tegenstrijdigheden. Aan de ene kant heeft ons Algemene Beleidsplan zijn vruchten afgeworpen: onze oproep voor klimaatrechtvaardigheid – eerst verketterd en bestempeld als een ondermijnend zijspoor in het klimaatlandschap – is nu een van de 4 uitgangspunten van het Nederlandse klimaatbeleid geworden. Herkend en bevestigd door de hoogste bestuursrechter van Nederland, de Raad van State. We zijn er nog lang niet, want het herkennen van het principe betekent niet dat het ook wordt uitgevoerd. Nog steeds betalen midden en lage inkomens disproportioneel meer mee aan de kosten van klimaatbeleid, profiteren grote bedrijven en de hoogste inkomens veel meer van klimaatsubsidies, en komt de ‘reductielast’ vooral bij mensen die het minst vervuilen terecht – oneerlijk en niet effectief.

Ook de de verantwoordelijkheid van bedrijven om hun uitstoot te verminderen is door onze campagne en rechtszaken nu breed herkend – door de rechtbank én de Raad van State. De Raad van State noemt de uitspraak van het hof “richtinggevend” voor het beleid van de overheid. Een beter klimaat begint niet alleen bij jezelf maar óók bij Shell, Tata en ING – dat is nu door rechter en de hoogste bestuursrechter bevestigd.

Ook in Europa is onze eis geland, dat bedrijven verantwoordelijk zijn en gehouden moeten worden voor hun CO₂-uitstoot. Deze Klimaatzorgplicht is onderdeel geworden van de Europese Corporate Sustainability Due Dilligence Directive (CSDDD). Diederik Samsom, architect van het Europese

Klimaatbeleid, zei dat Milieudefensie in de kraamkamer stond van de Klimaatzorgplicht. Hiermee wordt onze invloed gevoeld door alle grote vervuilers die actief zijn in Europa!

Maar er is ook een andere kant. Want onze eis tegen Shell is in Hoger Beroep afgewezen. Dat is een tegenvaller. De inhoud van het arrest bevestigt dan weer wel dat bedrijven de verantwoordelijkheid hebben om over hun gehele keten hun CO₂-uitstoot te verminderen. We vinden dat de uitspraak van de rechter op belangrijke punten niet goed te volgen is. Daarom gaan we in cassatie.

Milieudefensie’s werk staat of valt bij de steun voor ons werk in de samenleving. We zijn geen groene elite die voor de troepen uitlopen, maar vertegenwoordigen de mensen die ons werk steunen. Daarom zijn we enorm blij dat de groei van de maatschappelijke steun voor Milieudefensie gestaag doorzet.

Ons succes kent een keerzijde: de gevestigde fossiele belangen komen in actie om de vooruitgang richting een schone economie tegen te houden of zelfs terug te draaien. De opkomst van extreemrechts is om vele redenen een grote zorg – dat geldt voor de VS met Trump, maar ook voor Europa. Extreemrechts zoekt zondebokken om de aandacht af te leiden van urgente maatschappelijke problemen en probeert tegelijk de ruimte voor multinationals om ongestoord te kunnen blijven vervuilen op te rekken. De rekening leggen ze zonder te blikken of te blozen bij huishoudens, en dan vooral midden en lagere inkomens. Zo zien we dat juist de CSDDD (zie eerder) onder druk staat in Europa. En Trump stapt (weer) uit het Parijs Klimaatakkoord.

Het dramatisch verminderen van het overheidsbudget voor kernenergie is dan weer een meevaller. Mede mogelijk gemaakt door de niet-aflatende lobby van WISE, financieel gesteund door Milieudefensie, Greenpeace en Natuur&Milieu.

In 2024 zijn we ook het traject gestart om te komen tot een nieuw Algemeen Beleidsplan. Daarbij was er veel aandacht om de kennis en visie van leden op te halen, maar ook van andere belanghebbenden zoals de werkorganisatie en externe experts. We hebben ervoor gekozen het ABP deze keer te verkorten naar 5 jaar (in plaats van 10). We denken namelijk dat we met onze focus op klimaatrechtvaardigheid nog een klus te klaren hebben, maar dat we de ruimte willen hebben om over 5 jaar een nieuwe focus te kiezen.

In 2024 kwam het directie-bestuur wekelijks bij elkaar (met uitzondering van vakanties en incidenteel afwezigheid door externe verplichtingen). Het directie-bestuur besprak onder meer:

- het voorbereiden van de Algemene Ledenvergaderingen;
- het vaststellen van de jaarrekening 2023, het verslag van de accountant, het directieverslag, en het campagnejaarplan 2025;
- het ontwikkelen van het nieuwe Algemeen Beleidsplan 2026-2030;
- de internationale samenwerking;
- ontwikkelingen in de politiek en mogelijke gevolgen voor Milieudefensie;
- de uitvoering van het campagnejaarplan 2024;
- de voorbereidingen van de rechtszaken, acties en lobbywerkzaamheden;

- de voorbereidingen voor de verhuizing van het kantoor (maart 2025) verdere professionalisering van de organisatie; zoals de invoering van een nieuw functie- en loongebouw, voorbereidingen voor een nieuwe organisatiestructuur en aandacht voor psychologische en sociale veiligheid, lees ook ons [sociaal beleid in 2024 op de website](#);
- de meerjarenstrategie particuliere en institutionele fondsenwerving;
- actuele ontwikkelingen en strategische vraagstukken.

1.4 Raad van toezicht

De vereniging heeft een raad van toezicht (RvT). De raad houdt toezicht op het strategisch beleid van het directie-bestuur en de algemene gang van zaken in de vereniging en de werkorganisatie. Daarnaast adviseert de raad de directeur-bestuurders en het management team – gevraagd en ongevraagd – over de grote lijnen van het beleid. Goedkeuring van de raad is onder meer vereist voor de vaststelling van de strategie, het jaarplan, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag. De raad vervult tevens de werkgeversrol richting de directeur-bestuurders.

De taken en bevoegdheden van de raad zijn vastgelegd in de statuten en in het reglement raad van toezicht zoals zijn vastgesteld door de algemene ledenvergadering van Vereniging Milieudefensie.

1.4.1 Samenstelling Raad van Toezicht

De raad bestaat, statutair bepaald, uit ten minste 5 en ten hoogste 11 leden. De leden worden benoemd voor een periode van ten minste 4 jaar en kunnen 1 keer worden herbenoemd. Bij de samenstelling van de raad wordt gewerkt met een rooster van aftreden. Het actuele rooster van aftreden van de raad van toezicht is gepubliceerd op de website van Vereniging Milieudefensie.

De raad van toezicht bestaat per 31 december 2024 uit de volgende 5 personen: Marty Smits (voorzitter), Lorena Paz Quintero (voorzitter auditcommissie), Bercan Günel (voorzitter remuneratiecommissie), Judith Sargentini, (lid benoemd door de ondernemingsraad) en Kim Nackenhorst.

In december 2024 heeft de raad van toezicht afscheid genomen van 2 leden: Deny de Jong en Theo van Stuijvenberg. Er zijn in 2024 geen nieuwe leden benoemd, de werving voor 2-3 nieuwe leden van de raad van toezicht start in februari 2025. De algemene profielschets en het reglement van de raad van toezicht (beiden gepubliceerd op de website van de vereniging) vormen de basis voor het werven van nieuwe leden van de raad van toezicht.

Onder dit verslag vindt u een overzicht van hoofd- en nevenfuncties alsmede het rooster van benoeming en aftreden van de raad.

Functioneren

In 2024 kwam de raad van toezicht 6 keer in vergadering bij elkaar. De auditcommissie bestaande uit 2 leden kwam 4 keer in vergadering bijeen. De auditcommissie ondersteunt de raad in zijn toezichthoudende taken en verantwoordelijkheden op het gebied van het financieel beleid en het financieel beheer. In 2024 startte de raad van toezicht met het werken met een remuneratiecommissie, bestaande uit 3 leden. De remuneratiecommissie ondersteunt de raad op het gebied van de samenstelling en de beloning van het bestuur en ten aanzien van de samenstelling van de raad. De commissie houdt ook toezicht op het strategisch HR-beleid gericht op de continuïteit van Milieudefensie en de adequaatheid van de personele bezetting in relatie tot de strategische koers. De remuneratiecommissie kwam 4 keer in vergadering bijeen. Vergaderingen waren deels hybride of geheel online wanneer de logistieke omstandigheden daar om vroegen.

In april 2024 besteedde de raad van toezicht aandacht aan het eigen functioneren in een zelfevaluatie onder externe begeleiding. De heidag van juni 2024, eveneens onder externe begeleiding, stond in het teken van visie op toezicht in de context van de voor Vereniging Milieudefensie relevante interne en externe ontwikkelingen. In december 2024 nam de raad van toezicht samen met het directie-bestuur deel aan een heisessie gewijd aan het nieuwe Algemeen Beleidsplan (ABP).

Met het in werking treden van de remuneratiecommissie en de toevoeging van de zelfevaluatie aan de jaarlijkse cyclus van de raad van toezicht, is in 2024 de transitie naar het nieuwe bestuursmodel afgerond.

Bezoldiging raad van toezicht

De leden van de raad van toezicht verrichten de werkzaamheden onbezoldigd.

1.4.2 Verslag Raad van Toezicht

De raad is gedurende 2024 door het directie-bestuur op de hoogte gehouden van de voortgang van de belangrijkste aandachtspunten in het jaarplan en opkomende tussentijdse vraagstukken. Informatie werd verschaft middels stukken, presentaties en toelichtingen door directeur-bestuurders, waarbij soms ook specifieke vakinhoudelijke medewerkers een bijdrage leverden.

De raad besteedde in 2024 aandacht aan belangrijke dossiers zoals de voortgang van de nieuwe Klimaatzaak tegen ING, het People Power programma en de uitspraak van de Hoge Raad in de klimaatzaak tegen Shell, inclusief de analyse van wat deze uitspraak betekent voor de koers van Milieudefensie. Een strategische update van deze thema's kwam elke raadsvergadering aan de orde. In 2024 was de raad ook actief betrokken in het proces dat in 2025 zal uitmonden in een nieuw ABP voor de komende 5 jaar.

Tijdens de vergaderingen werden onder andere de inhoud en het proces van totstandkoming van het jaarplan 2025 en de begroting 2025 besproken. De raad van toezicht gaf inhoudelijke adviezen en hield oog op de zorgvuldigheid van de voorbereiding en planvorming. Jaarplan en begroting 2025 werden met goedkeuring van de raad voorgelegd aan de ALV. Ook werd door de raad van toezicht instemming verleend op het jaarverslag en de jaarrekening 2023. Daarnaast werd de raad periodiek geïnformeerd over de ontwikkeling van inkomsten, kosten en geboekte resultaten. Sinds najaar 2024 maakt ook een update met betrekking tot het risicomanagement standaard deel uit van de kwartaalrapportages aan de raad.

De raad adviseerde het directie-bestuur ook over het beleid voor institutionele en particuliere fondsenwerving. De raad ontving van het directie-bestuur met enige regelmaat een update van de voortgang om in 2025 te komen tot een vernieuwde organisatiestructuur en heeft suggesties meegegeven.

De raad is ook de werkgever van beide directeur-bestuurders en vanuit die rol belast met taken omtrent het aanstellen, functioneren en arbeidsvoorwaarden van deze bestuurders. Nadat directeur-bestuurder Laan van Staalduinen eind 2024 haar vertrek aankondigde, heeft de raad Caroline Visser aangesteld als interim (niet-statutair) directeur per januari 2025.

Resultaten

Ook in 2024 heeft Milieudefensie krachtig bijgedragen aan de omwenteling naar klimaatrechtvaardigheid. Dit was zichtbaar in groei in leden, donateurs en vooral in maatschappelijke impact en relevantie. De raad van toezicht kijkt daarom vol trots terug op 2024. Met nadrukkelijke aanwezigheid in media en bij onder andere aandeelhoudersvergaderingen werden de eisen van een 'Paris-proof' agenda van grote vervuilers kracht bijgezet. Met een grote klimaatmars samen met de bredere klimaatbeweging werd de druk op grote vervuilers verder opgevoerd. Ook volgde in november de uitspraak in het hoger beroep in de zaak tegen Shell. Een uitspraak waarin Milieudefensie op veel punten, maar helaas niet in haar totale eis, in het gelijk werd gesteld. De uitkomsten van deze zaak bieden het fundament voor de agenda in 2025.

De vereniging eindigt 2024 ook financieel in gezonde staat, zoals ook uit de jaarrekening blijkt. Daarbij bereidt de vereniging zich voor op een toekomst met dalende financiering uit publieke bronnen welke meer dan gecompenseerd zal worden uit private fondsenwerving (particulieren en fondsen). Vol vertrouwen kijkt de raad van toezicht vooruit naar 2025. In 2025 staan een appèl in de zaak tegen Shell, de nieuwe Klimaatzaak tegen ING, de hernieuwde KlimaatCrisisIndex en beoordeling van de plannen en ambities van grote vervuilers en de verdere uitbouw van de beweging vanuit het People Power programma op de agenda. Terwijl er verder gebouwd wordt aan een nog sterkere organisatie in een nieuw onderkomen.

1.4.3 Overzicht hoofd- en nevenfuncties en rooster benoeming en aftreden Raad

Stand van zaken d.d. 31-12-2024:

Naam	Functies / nevenfuncties	Datum aantreden als lid Bestuur (voor juni 2022) / lid Raad van Toezicht (na juni 2022)	Datum benoeming in Raad van Toezicht	Datum aftreden / evt. herbenoeming
Marty Smits Voorzitter	- Directeur So Simple Solar BV - Directeur Camden Street BV - Directeur SBS Beheer BV / Refurb Battery Nevenfuncties: - Lid Raad van Advies Medinformers.co.za - Lid bestuur stichting Akkoord Slotervaartziekenhuis	2020 (aug)	Aug 2020 gekozen als voorzitter Bestuur 2022 (jun) benoemd als voorzitter RvT 2023 (jun) herbe- noemd voor een tweede termijn als voorzitter RvT	2027 (jun)
Bercan Günel (voorzitter remuneratie- commissie)	- Managing Partner NGL International - Directeur Q-Nel management BV Nevenfuncties: - Lid Raad van Toezicht Het Nationale Theater - Bestuurder High Quality Recruitment - Bestuurder NL2025	2023 (jun)	2023 (jun) benoemd in RvT	2027 (jun)

Naam	Functies / nevenfuncties	Datum aantreden als lid Bestuur (voor juni 2022) / lid Raad van Toezicht (na juni 2022)	Datum benoeming in Raad van Toezicht	Datum aftreden / evt. herbenoeming
Kim Nackenhorst	- Eigenaar Resilience Advice (ResAd) - Inhoudelijk producent Springtij Forum	2019 (dec)	2019 (dec) gekozen Bestuur, 2022 (jun) benoemd in RvT In dec 2022 herbenoemd voor een tweede termijn in de RvT	2026 (dec)
Lorena Paz Quintero (voorzitter auditcommissie)	- Bestuurslid en CFO Cordaid	2023 (jun)	2023 (jun) benoemd als lid RvT	2027 (jun)
Judith Sargentini benoeming door de OR. Geen verkiezing door ALV	- Wethouder gemeente Gouda - Voorzitter Dutch Initiative on Sustainable Cocoa Nevenfuncties: - Voorzitter Raad van Toezicht ASKV / Steunpunt vluchtelingen	2023 (dec)	2023 (dec) benoeming door OR	2027 (dec)

1.5 Klachtenbehandeling

Integriteitsbeleid

Milieudefensie heeft een gedragscode. Daarin zijn onze spelregels en uitgangspunten op het gebied van integriteit opgeschreven. Daarnaast is er een regeling om (vermoedens van) misstanden te melden. Bekijk het verslag Integriteit 2024 op onze website.

In 2024 zijn er 2 nieuwe interne vertrouwenspersonen begonnen. Zij hebben nauw samengewerkt met de coördinator integriteit en de externe vertrouwenspersoon. In 2024 hebben in totaal 10 medewerkers met de vertrouwenspersonen gesproken over ervaren ongewenst gedrag of integriteitskwesties. Hiervan hebben 6 medewerkers contact gezocht met de interne vertrouwenspersoon en 4 met de externe vertrouwenspersoon. Ook over het werk van de vertrouwenspersonen staat meer in het verslag Integriteit 2024.

Klachten van leden en donateurs

Over alle zaken die betrekking hebben op Milieudefensie en/of de medewerkers en vrijwilligers kan een klacht ingediend worden. Onze Servicelijn behandelt deze klachten aan de hand van een klachtenprocedure. Lees het verslag over de klachtenafhandeling in 2024 op [onze website](#).

1.6 Intern en extern toezicht

Het interne toezicht loopt via bestuursbesluiten die worden besproken met het managementteam, een toetsing op financiële aspecten door de financiële auditcommissie van de raad van toezicht, goedkeuring van specifieke besluiten door de raad van toezicht en bespreking van hoofdlijnen in de Algemene Ledenvergadering. Eén en ander geeft een goede vorm aan de *checks* en *balances* binnen de organisatie.

De Ondernemingsraad van Milieudefensie heeft een eigen functie in het interne toezicht via de in de Wet op de Ondernemingsraden neergelegde bepalingen.

1.7 Codes en richtlijnen

Milieudefensie hanteert de volgende codes en richtlijnen:

- SBF-code voor Goed Bestuur.
- Richtlijn 650 en aanbeveling Toepassing Richtlijn 650 'kostentoerekening beheer en administratie'.
- Erkenningsregeling goede doelen.
- Regeling beloning directeuren van goede doelen.
- Handreiking Verantwoord Financieel Beheer goede doelen.

1.8 Algemene gegevens

Statutaire naam: Vereniging Milieudefensie
Adres: Nieuwe Looiersstraat 31, 1017 VA Amsterdam
Kamer van Koophandel: nummer 40530467
Datum oprichting: 9 november 1972
Laatste statutenwijziging: december 2023

URL/internet adres: www.milieudefensie.nl
Informatie: service@milieudefensie.nl
Telefoon: 020 6262 620 (Servicelijn); 020 5507 300 (receptie)

Per 24 maart 2025 is ons nieuwe adres:
Willem Fenegastraat 19-23, 1096 BL Amsterdam.

1.9 Jaarrekening

De volledige jaarrekening 2024 maakt deel uit van dit verslag, maar kan je ook apart downloaden op milieudefensie.nl/jaarverslag.

1.10 Risico's en onzekerheden

Milieudefensie heeft in haar werk te maken met verschillende risico's van strategische, operationele en financiële aard. Daarom heeft Milieudefensie aandacht besteed aan risicomanagement en is een uitgebreide risicoanalyse opgesteld inclusief beheersmaatregelen. Er zijn 10 bedreigingen geïventariseerd, waarvan de 3 meest omvangrijke betrekking

hebben op mogelijke imagoschade, tegenvallers in de baten en gevolgen van potentiële incidenten.

De Continuïteitsreserve dient als buffer voor de in kaart gebrachte bedreigingen en om zeker te stellen dat de vereniging in de toekomst aan haar verplichtingen kan blijven voldoen. Uit de risicoanalyse volgt een benodigde omvang van ruim € 3,9 miljoen. Als extra check is gekeken of de omvang van de reserve voldoende is om 50% van de structurele uitvoeringskosten te dekken in 2025. Dat is het geval. De risicoanalyse vindt jaarlijks plaats en wordt gedurende het jaar periodiek voorzien van een update.

Nadere informatie over ons risicomanagement kun je vinden op milieudefensie.nl/actueel/risicomanagement-milieudefensie.pdf

1.11 Financieel beleid en effectieve inzet van middelen

Het strategisch financieel beleid is gericht op het realiseren van de doelstellingen van het beleid van Milieudefensie, de levensvatbaarheid en de continuïteit van de organisatie en rust derhalve op 3 pijlers:

- het borgen van de continuïteit op korte en lange termijn,
- het managen van risico's,
- het goed beheer van de financiële middelen op korte en lange termijn.

Voor deze 3 pijlers geldt steeds: meten, monitoren en controleren.

De kern van het strategisch financieel beleid is om de continuïteit van Milieudefensie te waarborgen via meerjarige begrotingsspelregels leidend tot een gezonde financiële situatie (meerjarig gezonde balans, gezonde baten en lasten en voorspelbare kasstromen). Resultierend in een sluitende begroting, waarbij de baten structureel (minimaal) gelijk zijn aan de lasten en waarbij voldoende speling is opgebouwd om tegenvallers te kunnen opvangen.

Een effectieve inzet van middelen wordt gestuurd door een goede planning- en controlcyclus. Deze cyclus start met de opstelling van jaarplannen waarin de strategische doelstellingen uit de meerjarige beleidsvisie worden vertaald naar concrete activiteiten. Per activiteit wordt de inzet van medewerkers begroot met de daarbij behorende financiële middelen.

1.12 Belanghebbenden

Wij vinden het belangrijk om leden, donateurs, vrijwilligers, subsidiënten, maatschappelijke bondgenoten, politici en andere belanghebbenden bij ons werk te betrekken. Daarvoor organiseren we onder meer trainingen, expertmeetings, meet-ups en andere bijeenkomsten. Door een zo divers mogelijk publiek bij ons werk te betrekken, benutten we een breder palet van inzichten en ervaringen en vergroten we onze slagkracht en invloed.

Een paar bondgenoten noemen we hier met name:

- Allereerst vakbond FNV, waarmee we sinds 2018 actief samenwerken aan klimaatrechtvaardigheid. Wij vragen 30 grote vervuilers bijvoorbeeld om hun beleid in lijn te brengen met het Klimaatakkoord van Parijs. De FNV doet hetzelfde, maar dan van binnenuit, bijvoorbeeld met de werknemers van Tata Steel.
- De Fair, Green and Global Alliance (FGG) is een samenwerkingsverband van Milieudefensie met Both ENDS, SOMO, Transnational Institute, ActionAid, Schone Kleren Campagne, The Samdhana Institute en IT for Change. Binnen het programma werken we samen met Friends of the Earth Europe, Friends of the Earth International en elk jaar met lokale milieuorganisaties uit verschillende landen.
- De Green Livelihoods Alliance (GLA) is een programma voor de bescherming van tropische bossen en de mensen die daar direct van afhankelijk zijn. Naast Milieudefensie bestaat de alliantie uit SDI (Friends of the Earth Liberia), het Filipijnse NTFP-EP, Gaia Amazonas uit Colombia en de Nederlandse organisaties IUCN NL en Tropenbos International. In totaal werkt de GLA samen met zo'n 70 milieuorganisaties op het zuidelijk halfrond: naast Friends of the Earth International en Friends of the Earth Europe met Friends of the Earth organisaties en bondgenoten in Argentinië, Colombia, Democratische Republiek Congo, de Filipijnen, Gabon, Ghana, Indonesië, Ivoorkust, Kameroen, Liberia, Maleisië, Mozambique, Oeganda, Paraguay, Sierra Leone en Togo.

1.13 Relevante politieke en maatschappelijke ontwikkelingen

- In 2024 was de klimaatcrisis minder aanwezig in het publieke debat dan daarvoor. Dat is onder andere te verklaren door de mondiale ontwikkelingen: de Gaza-oorlog, de voortdurende oorlog in Oekraïne en de verkiezing van Trump tot president van de Verenigde Staten. In Nederland kwam een kabinet onder leiding van de PVV tot stand. Dat ging gepaard met veel chaos en verbale strijd en dit domineerde het Nederlandse publieke debat.
- De klimaatorganisaties en bewegingen (in Nederland en wereldwijd) probeerden toch aandacht te genereren met grote en opvallende acties, rechtszaken, onderzoeken enzovoort. Dit had een wisselend resultaat.
- Over het algemeen kun je zeggen dat het klimaatbeleid in 2024 stagneerde: ontwikkelingen die in gang waren gezet, zetten door, maar nieuwe stappen werden niet of nauwelijks gezet.

2

CAMPAGNE STOP DE GROTE VERVUILERS

In 2024 gaven we een flinke impuls aan de campagne **Stop de grote vervuilers**. Met deze campagne zetten we 30 grote vervuilers onder druk via rechtszaken, acties en onderzoek. In 2024 werd er een grote ambitie aan toegevoegd: het werven, binden en activeren van 600.000 veranderaars (einddoel in 2026). Wij denken namelijk dat een sterke beweging nodig is om de grote vervuilers in beweging te krijgen.

Werkwijze

Bij de campagne **Stop de grote vervuilers** werken we in multidisciplinaire teams, met collega's uit verschillende afdelingen: van inhoud tot bewegingsopbouw en van communicatie tot fondsenwerving.

2.1 Resultaten 2024

Met diverse activiteiten voerden we de druk op bij de grote vervuilers:

- Met een grote groep veranderaars bezochten we de aandeelhoudersvergaderingen van:
 - **Ahold**: met 101 aandeelhouders.
 - **ING**: met 135 aandeelhouders.
 - **Unilever** in Londen: met 80 jonge aandeelhouders van Milieudefensie Jong.
 - **Air France/KLM** in Parijs: met 130 aandeelhouders.

In totaal meldden zich 565 mensen om aandeelhouder te worden, waarvan 90% een (online) training volgde. In 2023 was dat 40%. We werkten samen met 14 bondgenoten.

- Milieudefensie ging on Tour: in Utrecht, Rotterdam, Den Haag en Amsterdam. We betrokken enthousiaste veranderaars bij onze campagne met een aantrekkelijk programma: met ludieke optredens en gesprekken met experts. Elke avond werd bezocht door 350 tot 500 mensen.
- Als onderdeel van de Klimaatcrisis Coalitie maakten we op 31 mei met 15.000 mensen een groene vuist tegen grote vervuilende bedrijven tijdens de Klimaatmars op de Zuidas in Amsterdam. Veel lokale groepen mobiliseerden veranderaars in het land. We waren duidelijk zichtbaar met onze nieuwe stijl (zie hieronder).
- We behaalden een groot succes door jarenlang actievoeren en lobbyen: bedrijven in Europa mogen niet langer onbeperkt broeikasgassen uitstoten; klimaatplicht is een Europese richtlijn geworden.
- Op 1 december kwamen we samen op het Domplein in Utrecht om te voelen dat we samen sterk sterker zijn dan de grote vervuilers (Sta op voor het klimaat). Actrice Carice van Houten hield een indrukwekkende speech en er waren optredens van onder andere Janne Schra, Laura van Dolron en Jefferson Yaw Frempong-Manson.

2.1.1 Klimaatzaak tegen Shell

In april waren de zittingsdagen van het hoger beroep in de Klimaatzaak tegen Shell. Op 12 november volgde de uitspraak van de rechter. Direct erna was niet meteen duidelijk dat de uitspraak een belangrijke stap vooruit betekende, maar bij nadere bestudering zagen we veel nieuwe aanknopingspunten.

[!\[\]\(950a62bbddad88d64435fd35607dfc42_img.jpg\) Zo gaan we verder na de uitspraak in de Klimaatzaak Shell](#)

In 2025

In het voorjaar van 2025 maken we bekend dat we in cassatie gaan tegen de uitspraak in het hoger beroep. In de uitspraak staat namelijk dat bescherming tegen gevaarlijke klimaatverandering een mensenrecht is en dat Shell de plicht heeft om gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan. Wat ontbreekt is een duidelijk reductiedoel. Daarom gaan we in cassatie.

2.1.2 Klimaatzaak tegen ING

Op 19 januari 2024 lanceerden we een nieuwe rechtszaak tegen een grote vervuiler: de Klimaatzaak tegen ING. Het klimaatbeleid van de bank is namelijk ver onder de maat. We vroegen veranderaars om mede-eiser te worden; eind 2024 waren dat er al 25.000.

In 2025

Het is onze ambitie om dit aantal in 2025 en 2026 te verdubbelen. Op 28 maart 2025 bezorgen we de dagvaarding bij ING.

2.1.3 Media

In 2024 registreerden we maar liefst 925 mediahits in grote mediakanalen waarin Milieudefensie genoemd werd. Een groot deel hiervan was gerelateerd aan de Shell Klimaatzaak. In april, rond de hoorzittingen, waren er zelfs 175 mediahits over deze zaak.

2.1.4 Digitale infrastructuur

We werkten aan de overstap naar een 'hubspot'. Dat is een digitale infrastructuur die ons helpt om ons doel, de groei naar 600.000 veranderaars, te realiseren. In 2024 verdubbelden we het aantal geregistreerde veranderaars in het systeem.

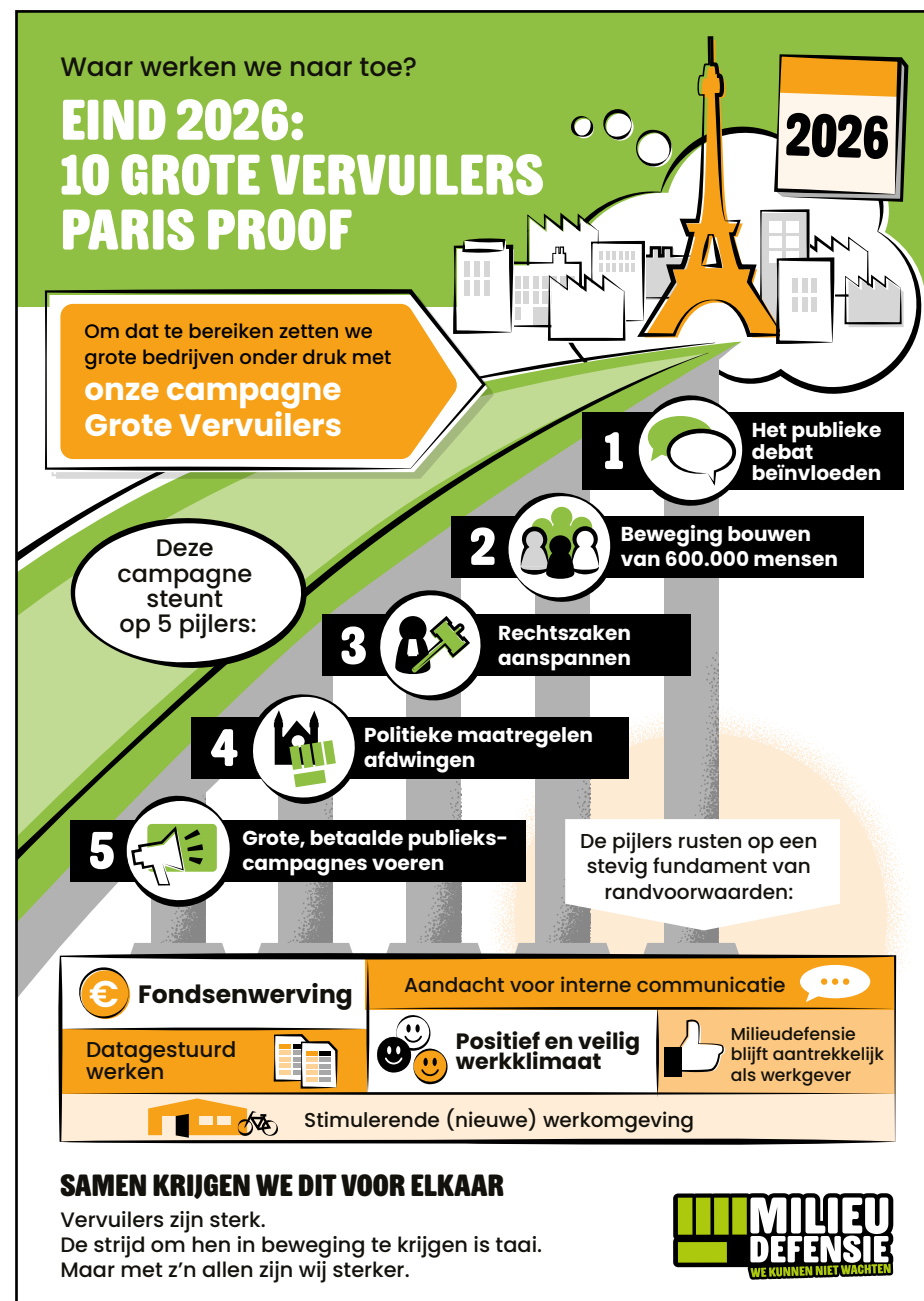
2.1.5 Nieuwe stijl

We kozen in 2024 voor een nieuwe stijl, die opvallend en herkenbaar is: om meer mensen aan ons te binden en om samen nog meer voor elkaar te krijgen. Ook kozen we voor een nieuwe pay off: 'We kunnen niet wachten'. We introduceerden onze nieuwe stijl luid en duidelijk: bij acties, op tv, online en op de radio. Onze inspanningen hadden effect: onze naamsbekendheid steeg van 11 % in 2023 naar 17 % in 2024.

2.2 Vooruitblik 2025

Onze campagne *Stop de grote vervuilers* gaat door in 2025. Ons doel: eind 2026 zijn 10 bedrijven 'Paris Proof'.

In de infographic zie je dat de campagne steunt op 5 pijlers die rusten op een stevig fundament.

3

EEN STERKE BEWEGING BOUWEN

Om de druk op grote vervuilende bedrijven op te voeren is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen met ons meedoen. We hebben als doel om een beweging te bouwen van 600.000 veranderaars.

Behalve via de campagne Stop de grote vervuilers, werken we op verschillende manieren aan het betrekken en binden van veranderaars. Samen met Milieudefensie Jong versterken we lokale groepen, faciliteren we veranderaars met trainingen en toolkits en organiseren we bijeenkomsten voor ontmoeting en inspiratie.

3.1 Milieudefensie Jong

Milieudefensie Jong richtte zich in 2024 voor een groot deel op de campagne Stop de grote vervuilers, met name op de 6 bedrijven die gelinkt zijn aan de voedselsector. Verder was Milieudefensie Jong hét aanspreekpunt op het onderwerp klimaatstress bij jongeren in Nederland, zowel voor jongeren die ermee worstelen als voor mensen die er meer over willen weten, zoals bijvoorbeeld journalisten.

3.1.1 Resultaten 2024

Milieudefensie Jong:

- voerde actie bij 4 van de 6 bedrijven in de voedselsector: Ahold, Unilever, Vion en Friesland Campina.
- bezocht 2 aandeelhoudersvergaderingen, die van Unilever in Londen en van KLM/Air France in Parijs, samen met in totaal ongeveer 100 veranderaars uit de achterban van Milieudefensie Jong.
- speelde een glansrol in de documentaire *Once You Care*.
- versterkte 2 lokale groepen en hielp ze verder op weg.
- startte een tweede onderzoek naar klimaatstress bij jongeren (de uitkomst volgt in maart 2025).
- organiseerde veel sociale activiteiten waar jongeren elkaar konden ontmoeten.

3.2 Contact met onze leden

Onze leden zijn de kern van onze vereniging en daarom vinden we het belangrijk om met hen in gesprek te zijn. In 2024 organiseerden we diverse momenten om met hen van gedachten te wisselen.

3.2.1 Algemene Ledenvergadering (ALV)

In 2024 organiseerden we weer 2 ALV's die zowel op locatie als online te volgen waren. Het was mogelijk om vooraf te stemmen over de te bespreken punten.

- Op de ALV van 8 juni 2024 werd er ruim 1250 keer gestemd.
- Op de ALV van 14 december 2024 werd er ruim 2000 keer gestemd.

In totaal werd er 3305 keer gestemd, dat is ongeveer even vaak als in 2023 (3317).

3.2.2 Webinars, ledenavonden en ledenpanel

We organiseerden verschillende activiteiten voor leden om ze te betrekken bij ons werk. Bijvoorbeeld ledenwebinars over onze voedselvisie, een ledenavond over ons Algemeen Beleidsplan (ABP) en ledenpanels over onze industrievisie.

3.3 Lokale groepen

We geloven in de kracht van lokale groepen. Om een steeds grotere beweging te bouwen is hun rol cruciaal. Met deze groepen zijn we in staat om in heel Nederland mensen te betrekken en te activeren bij onze campagne tegen grote vervuilers. Zo kan iedereen op zijn eigen manier bijdragen. Samen met de honderden veranderaars in deze groepen vragen we aandacht voor het klimaatprobleem. In 2024 organiseerden zij meer dan honderd lokale evenementen, acties en bijeenkomsten.

Lokale groepen :

- keken mee naar de uitspraak in de Klimaatzaak tegen Shell.
- vroegen aan duizenden mensen om mede-eiser te worden in de Klimaatzaak tegen ING.
- organiseerden tal van klimaatcafé's, onder andere over voedsel en luchtvaart, of om samen naar de documentaire *Once You Care* te kijken.
- gingen mee naar de aandeelhoudersvergaderingen, waar ze grote vervuilers vroeger om een Paris Proof klimaatplan.
- organiseerden meereiseevenementen om samen naar de klimaatmars op de Zuidas in Amsterdam te gaan.

3.4 Ondersteuning veranderaars

Milieudefensie vindt het belangrijk om veranderaars zo goed mogelijk te faciliteren. Dat doen we op verschillende manieren.

3.4.1 Veranderaars Academie

De Veranderaars Academie is een trainingstraject om veranderaars in het land op te leiden en te ondersteunen bij het opzetten en coördineren van lokale groepen.

- We ontwikkelden een e-learningmodule over organizing met maar liefst 9 video's. Deze staan nu op de [veranderaarswebsite](#).
- Ruim 50 veranderaars volgden deze module.
- Het eerste traject van de Veranderaars Academie vond plaats: die bestond uit 2 trainingsdagen met masterclasses en 1 terugkomdag. De masterclasses gingen over leiderschap, het vormen van teams en activerende communicatie.

De reacties waren bijzonder positief: de Veranderaars Academie werd beoordeeld met een 4,6 (uit 5). Een veel gehoorde reactie was dat er behoefte was aan meer. Alle deelnemers raden het andere veranderaars aan om mee te doen.

3.4.2 Loketten

Milieudefensie heeft 3 loketten die groepen ondersteunen om een klimaatrechtvaardige samenleving te realiseren: het trainingsloket, het initiatievenloket en het juridisch loket.

Trainingsloket

Bij het trainingsloket kunnen groepen (zowel Milieudefensie-groepen als externe groepen en organisaties) gratis een training aanvragen. We ontwikkelden 5 basistrainingen die we kunnen aanpassen aan de groep: Klimaatrechtvaardigheid, Organizing, Actievoeren, Communicatie en Projectplanning. In totaal waren er in 2024 31 aanvragen en gaven we 25 groepen een training. De meeste aanvragen kwamen van Milieudefensiegroepen (Fair Future Generators, Milieudefensie Jong en lokale groepen), 7 aanvragen kwamen van externe groepen.

De trainingen werden grotendeels gegeven door vrijwillige trainers van de trainerspool. In 2024 bestond deze pool uit ongeveer 12 actieve trainers. Zij deden in 2024 ook voor het eerst mee met andere evenementen: zij hielpen bijvoorbeeld bij de campagnedag in september en bij het ledenpanel in oktober.

Initiatievenloket

Als een groep vorm wil geven aan een initiatief dat bijdraagt aan klimaatrechtvaardigheid, komt de groep in aanmerking voor financiële steun, mits het plan lokaal wordt uitgevoerd, een korte looptijd heeft en aansluit bij de doelen van Milieudefensie.

Bij het initiatievenloket kwamen in 2024 20 aanvragen binnen. Hiervan kwamen er 5 van Milieudefensiegroepen en 15 van externen. De initiatieven waren divers – van theaterstukken tot acties en van workshops tot informatie-avonden – maar sloten allemaal aan bij onze visie op klimaatrechtvaardigheid.

Juridisch loket

Als een groep juridische stappen wil zetten, kunnen ze gebruik maken van onze juridische toolkit. Soms is er ook financiële steun nodig: daarvoor is het juridisch loket. In 2024 waren er 2 aanvragen.

3.4.3 Campagnedagen

We organiseerden in 2024 een campagnedag in februari en in september. Op deze dagen konden geïnteresseerden kennismaken met de campagnes van Milieudefensie en meteen meedoen op een manier die bij hen past. Het merendeel van de bezoekers was voor het eerst op een Milieudefensie-event.

3.5 Fair Future Generators

Fair Future Generators is het jongerentraineeship van Milieudefensie en onderdeel van de Maatschappelijke Diensttijd (MDT). Jongeren tussen 18 en 30 jaar volgen in 4 maanden tijd diverse trainingen en werken aan een project rond klimaatrechtvaardigheid.

Fair Future Generators werkt samen met ongeveer 30 lokale organisaties in heel Nederland, waar de jongeren projecten uitvoeren. Zij doen dit ook bij Milieudefensie en Milieudefensie Jong. Ons doel: de jongeren opleiden tot leiders in de klimaatbeweging.

3.5.1 Resultaten 2024

- In 2024 startten 112 jongeren en maakten 93 het af.
- Hiervan deden bijna 30 jongeren een project bij Milieudefensie (Jong), de overige jongeren bij een partnerorganisatie.
- Zij organiseerden de reis naar de aandeelhoudersvergadering van Unilever in Londen en een actie bij Vion.
- We breidden het team uit met de functie Coördinator Onderwijsinstellingen. Deze coördinator heeft de opdracht om meer HBO-studenten en jongeren buiten de Randstad te werven.

- We startten met de *Fair Future Generators Community Builders*, vrijwilligers die ervoor zorgen dat de jongeren ook ná het programma betrokken blijven bij Milieudefensie.
- We stelden een plan op om onze doelstellingen rond diversiteit, inclusiviteit en intersectionaliteit te bereiken.
- De subsidie voor Fair Future Generators is verlengd voor de periode 2024-2026.
- Deelnemers waarderen het programma gemiddeld met een 8,2.

Vooruitblik 2025

In de eerste helft van 2025 start een record aantal van ongeveer 80 jongeren met Fair Future Generators.

- 37% van deze jongeren is niet eerder met Milieudefensie in contact geweest.
- Binnen Milieudefensie dragen zij bij aan Milieudefensie Jong, ons magazine Down to Earth en fondsenwerving.
- De Coördinator Onderwijsinstellingen bouwt verder aan de samenwerking met het onderwijs, onder andere door het ontwikkelen van trainingen voor HBO- en MBO-instellingen.
- De *Fair Future Generators Community Builders* werken verder aan het behoud van jongeren voor Milieudefensie.
- We verkennen de wensen en mogelijkheden om Fair Future Generators na 2026 voort te zetten.

4

LOBBY & INHOUD

Ook achter de schermen zorgen we ervoor dat we gezien worden als dé beeldbepalende organisatie op het thema klimaat(beleid) van en voor bedrijven, en op het verdelingsvraagstuk tussen bedrijven en burgers, en burgers onderling. Dat doen we door onderzoek te (laten) doen, door visies te schrijven en door te lobbyen in Den Haag en Brussel.

4.1 Onderzoek

In 2024 lieten we diverse onderzoeken doen om onze standpunten te onderbouwen. Bijvoorbeeld:

Hun winst, ons verlies

Met het rapport 'Hun winst, ons verlies', gemaakt in samenwerking met de onafhankelijke onderzoeksbureaus SOMO en

Profundo, onderzochten we de winstuitkeringen aan aandeelhouders én de klimaatschade van 20 vervuilende bedrijven en banken. Het rapport toonde aan dat grote vervuilende bedrijven hun verduurzaming prima zelf kunnen betalen, maar dat ze ervoor kiezen om hun rijke grootaandeelhouders nóg rijker maken. Ondertussen houden ze hun hand op bij de overheid.

milieudefensie.nl/actueel/rapport-hunwinstonsverlies

Unilever

In april lanceerden we een onderzoek over het nieuwste klimaatplan van Unilever. Het onderzoek gaf ons meer inzicht in de scope 3 emissies van Unilever, en specifiek het aandeel CO₂-emissies die gelinkt zijn aan mogelijke ontbossing. Het nieuwe klimaatplan bleek onhaalbaar en een stap achterwaarts vergeleken met het oude klimaatplan.

milieudefensie.nl/actueel/rapportunilever.pdf

Rabobank en ING

Sinds het klimaatakkoord van Parijs leenden Europese financiële instellingen 256 miljard euro uit aan bedrijven in sectoren die bossen en andere natuur bedreigen. Rabobank en ING staan in de top 5.

milieudefensie.nl/actueel/rabobank-en-ing-in-top-5-europese-financiers-ontbossing

4.2 Lobby

We zetten druk op de politiek en beleidsmakers in Den Haag en Brussel zodat zij stappen zetten richting effectief klimaatbeleid. Zo riepen we, samen met 400 organisaties, de politiek op om de Europese wet over klimaatplicht concreet te maken in Nederland.

4.3 Visie

We ontwikkelden, vaak samen met bondgenoten, alternatieve visies op een rechtvaardig klimaatbeleid. Zo schreven we bijvoorbeeld een voedselvisie, die we bespraken met veranderaars en die werd aangenomen door onze Algemene Ledenvergadering. Deze voedselvisie laat zien dat gezond, duurzaam en betaalbaar voedsel mogelijk is: gemaakt met respect voor mens, dier, natuur en milieu en met een eerlijke prijs voor de boer.

milieudefensie.nl/onderwerp/voedsel

4.4 Vooruitblik 2025

In 2025 bereiden we klimaatzaken tegen grote vervuilers voor en publiceren we onderzoek over de klimaatplannen en schadelijke activiteiten van grote bedrijven en instellingen. Daarnaast ontwikkelen we een standaard voor klimaatplannen en bepleiten we dat deze standaard nationaal en internationaal de norm wordt (klimaatplicht). Ook laten we met onderzoek en interventies in het publieke en politieke debat zien hoe het huidige (klimaat)beleid de grote vervuilers beschermt en financiert en zo de transitie naar een klimaatrechtvaardige samenleving frustreert en belemmert.

5

**INTERNATIONAAL
WERK**

Milieudefensie maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van Friends of the Earth International. We werken nauw samen met onze Friends of the Earth zusterorganisaties in Afrika, Azië, Europa en Zuid-Amerika. Samen pakken we met succes misstanden aan. We doen dat op internationaal niveau, in de betrokken landen én in Nederland.

5.1 Europese bossenwet

Ons doel is een stevige uitvoering van de nieuwe Europese bossenwet. Onder druk van conservatieve krachten stelde de Europese Unie de invoering van de bossenwet uit 2023 een jaar uit. Maatschappelijke organisaties, waaronder Milieudefensie én bedrijven, voerden de druk op om de wet niet af te zwakken. Dat lijkt te helpen. Overheden, inclusief Nederland,

en de Europese Commissie willen de wet onveranderd invoeren. Belangrijk, want anders blijft consumptie in rijke landen bijdragen aan ontbossing in arme landen.

5.1.1 Wat ging goed?

Meerdere politieke partijen in het Europese parlement boden weerstand tegen de wet; zij stelden financiële winst boven het belang van bossen en mensen. Door onze inzet en druk, en die van onze partners, voorkwamen we dat de wet ernstig afzwakte.

5.1.2 Wat ging minder goed?

De invoering van de Europese bossenwet vertraagde met een jaar, door de druk van bedrijven.

5.1.3 Vooruitblik 2025

In 2025 blijven wij ervoor pleiten dat de Europese bossenwet effectief wordt ingevoerd. Bovendien zetten we ons ervoor in dat de Europese Commissie voorstellen doet om ook de financiering van ontbossing aan banden te leggen.

5.2 Palmolie in Indonesië

Ons doel is dat bedrijven stoppen met het financieren van palmolieproducenten die illegaal bossen kappen en mensenrechten schenden.

5.2.1 Wat ging goed?

Astra Agro Lestari is de op een na grootste palmolie-producent van Indonesië. Samen met FoE-organisaties in Indonesië, Engeland en de Verenigde Staten legden we jarenlang de misstanden van dit bedrijf vast (ontbossing, milieu-vervuiling en landroof). Omdat Unilever en het pensioenfonds ABP zaken blijven doen met Astra Agro Lestari stapten we in 2024 naar de Verenigde Naties (VN). Met succes: de speciale VN-rapporteur voor Voedsel nam onze zaak aan en stelde de verwoestende praktijken aan de kaak bij de Indonesische overheid en Astra Agro Lestari.

5.2.2 Wat ging minder goed?

Indonesië heeft inmiddels een nieuwe president die nog meer bos wil kappen. Onze campagnes in Indonesië en de druk op de internationale financiers en de afnemers van palmolie blijven dus hard nodig.

5.2.3 Vooruitblik 2025

Wij willen dat Unilever en het pensioenfonds ABP de banden met Astra Agro Lestari verbreken. Om dit te bereiken gebruiken we de toegenomen druk vanuit de VN, zodat de palmolieproducent door de overheid wordt gedwongen om het gestolen land terug te geven aan de lokale bevolking. Zo stopt de intimidatie en kunnen de bossen herstellen.

5.3 Europese klimaatplicht

Ons doel is dat grote bedrijven verplicht worden om internationaal maatschappelijk verantwoord te ondernemen.

5.3.1 Wat ging goed?

Na lange en intensieve inzet door Milieudefensie en andere maatschappelijke organisaties trad in juli 2024 de Europese CSDDD (Corporate Sustainability Due Diligence Directive) in werking. Deze richtlijn wordt ook wel de anti-wegkijkwet genoemd. Tot nu toe konden bedrijven zelf kiezen of ze wel of niet aan maatschappelijk verantwoord ondernemen deden. Vanaf nu moeten grote bedrijven aantonen dat ze geen schade toebrengen aan mensenrechten, milieu en klimaat.

Ook moeten zij een klimaatplan opstellen en uitvoeren in lijn met het klimaatakkoord van Parijs.

5.3.2 Wat ging minder goed?

Op het laatste moment zwakte de Europese Commissie deze richtlijn af, waardoor de verplichting voor minder bedrijven gaat gelden.

5.3.3 Vooruitblik 2025

In 2025 zetten wij in op een goede implementatie van deze Europese richtlijn in de Nederlandse wet- en regelgeving, en keren wij ons tegen initiatieven om de richtlijn verder af te zwakken.

5.4 Gaswinning in Mozambique

Ons doel is om te voorkomen dat internationale bedrijven gas winnen in Mozambique.

5.4.1 Wat ging goed?

In 2021 verstrekten Nederland een exportverzekering aan baggeraar Van Oord voor werkzaamheden in Mozambique, voor een gasproject van TotalEnergies, terwijl er op dat moment extreem geweld plaatsvond. Het project werd stilgelegd, maar het bedrijf wilde in 2024 weer starten. Dankzij onderzoek van Milieudefensie, gepubliceerd in samenwerking met (inter)nationale partners, werden er in 2024 veel Kamervragen gesteld over de Nederlandse betrokkenheid.

Samen met onze internationale partners informeerden we eind 2024 alle 31 financiers van het gasproject, over de risico's die kleven aan hun betrokkenheid. Ook riepen we op tot een internationaal onafhankelijk onderzoek naar de mogelijke massamoord op Mozambikaanse burgers. Hierop volgde een motie van Tweede Kamerleden. Het werk van onze Mozambikaanse partner Justica Ambiental (JA!) werd in 2024 gehonoreerd met de prestigieuze *Right Livelihood Award* (de alternatieve Nobelprijs). Door onze *local-to-global* inzet ging het gasproject in 2024 niet van start.

5.4.2 Wat ging minder goed?

De democratische ruimte van burgers in Mozambique neemt af. Tijdens de verkiezingen in 2024, waarbij fraude werd gesignaleerd, werden duizenden burgers opgepakt en velen vermoord. Dit maakt het risicovol voor burgers en maatschappelijke organisaties om zich uit te spreken.

5.4.3 Vooruitblik 2025

We blijven ons, samen met onze internationale partners, inzetten voor het definitief stopzetten van dit fossiele project. We willen dat mensen in deze regio eindelijk zicht hebben op rechtvaardigheid en veiligheid. Ook voor het klimaat is dit van groot belang want het project zal gepaard gaan met veel CO₂-uitstoot.

5.5 Een eerlijke energietransitie

Ons doel is om een eerlijke energietransitie (*Just Transition*) in te bedden in het Nederlandse, Europese en internationale beleid.

5.5.1 Wat ging goed?

In 2023 werden de OESO-richtlijnen voor multinationale bedrijven herzien, waarbij we ervoor zorgden dat *Just Transition* voor het eerst in de richtlijnen werd opgenomen. In 2024 werkten we samen met OECD Watch aan de nadere invulling van deze *Just Transition*-richtlijn voor bedrijven, en bespraken we met de OESO hoe dit formeel vorm te geven.

In mei 2024 trad de *Critical Raw Materials Act* (CRMA) van de Europese Unie in werking. Samen met de Raw Materials Coalition, een Europees consortium van maatschappelijke organisaties, leverden wij veel kritische input bij de totstandkoming van deze Europese richtlijn. Ook vergrootten we het bewustzijn bij meer dan 150 internationale maatschappelijke organisaties en netwerken (NGO's): over de risico's van exportkredietverzekeringen als publiek financieringsinstrument voor mijnbouw. Daarnaast monitorden wij de invulling van de Europese richtlijn op nationaal niveau.

5.5.2 Wat ging minder goed?

De Europese vraag naar transitiegrondstoffen vindt plaats in een geopolitieke context van verschuivende verhoudingen en toenemende spanningen. Hierdoor ontstaat het risico dat standaarden verder worden afgezwakt.

5.5.3 Vooruitblik 2025

De komende jaren blijven we de implementatie van de CRMA kritisch monitoren, in samenwerking met onze partners die de impact voelen.

6

FONDSSENWERVING

De inkomsten uit particuliere fondsenwerving groeiden in 2024. Ons doel was om 10 miljoen euro aan donaties op te halen bij onze leden en donateurs. Dat doel hebben we ruim behaald en dat betekent een stijging van maar liefst 14% ten opzichte van 2023.

Deze groei aan inkomsten kwam door de groei van het aantal leden en donateurs (8.000 netto) en doordat onze leden hun bijdrage verhoogden. Daarnaast ontvingen we veel nalatenschappen en groeide het aantal mensen met een schenkingsovereenkomst.

6.1 Aantal leden en donateurs

Steeds meer mensen steunen Milieudefensie als lid. In 2024 groeiden we naar 86.000 leden (2023: 83.000). Ook het aantal losse donateurs steeg tot 30.000 (2023: 25.000). Het totaal aantal leden en donateurs steeg daarmee naar een record van 116.000 leden en donateurs (2023: 108.000).

Er werden in 2024 ruim 12.500 nieuwe mensen lid. De meeste mensen werden lid bij onze wervers op straat (5.400), en via de website en onze online kanalen (4.500). De resultaten van onze telemarketing-activiteiten waren iets lager in 2024: er werden 1.600 mensen telefonisch lid.

6.2 Loyaliteit

In 2024 werden dus 12.500 mensen lid van Milieudefensie, maar ook hebben in diezelfde periode zo'n 9.500 leden hun lidmaatschap stopgezet. Met ons loyaliteitsprogramma streven we ernaar om de laatstgenoemde groep te verkleinen, en terug te winnen.

In 2024 stond ons loyaliteitsprogramma goed op de rails. Met dit programma proberen we (nieuwe) leden en donateurs langdurig aan ons te binden: door ze een warm welkom te heten, te betrekken bij wat we doen, te waarderen, te bedanken en ze voordelen te bieden. Als mensen toch opzeggen nemen we warm afscheid en houden we ze op de hoogte van ons werk. Na een periode vragen we ze of ze Milieudefensie opnieuw als lid willen steunen.

Jaarlijks doen we een groot loyaliteitsonderzoek onder onze leden en donateurs. In 2024 bleek hieruit dat onze Charity Support Score, een maat voor loyaliteit, gelijk is gebleven aan 2023, met de waarde 84. Een mooi resultaat, hoger dan de algemene en de sectorspecifieke benchmark.

6.3 Bijzondere giften

De inkomsten uit nalatenschappen waren groot in 2024. 25 mensen lieten in totaal €884.000 (2023: €434.000) na aan Milieudefensie. We zijn blij dat steeds meer mensen Milieudefensie opnemen in hun testament en zo ook na hun leven ons werk blijven steunen.

Het aantal mensen dat middelgrote bedragen (middle donors) schenkt groeit. In 2024 gaven 5.950 mensen (2023: 5.300) tussen €200 en €2.000 per jaar. Veel van deze mensen steunen Milieudefensie met een periodieke schenkingsovereenkomst.

6.4 Wat ging er goed?

We zijn gegroeid in het aantal leden en donateurs, en in inkomsten. Veel mensen lieten na aan Milieudefensie. Ook groeide het aantal middle donors en het aantal mensen dat periodiek schenkt.

6.5 Wat ging minder goed?

Minder mensen gaven extra giften voor onze campagne, en minder mensen werden lid na het meedoen aan een campagne-activiteit.

6.6 Korte vooruitblik 2025

Milieudefensie wil groeien naar 600.000 veranderaars. Fondsenwerving sluit aan bij deze wens met een ambitieus groeiplan van leden. Daarnaast richten we ons op nalatenschappen en de groei van het aantal middle- en major donors.

7

ORGANISATIE

7.1 Sociaal beleid

Milieudéfensie stelt eisen aan haar sociaal beleid

Ons sociaal beleid is gebaseerd op onderstaande uitgangspunten:

- 1** We streven naar een optimale rechtspositie voor onze medewerkers.
- 2** Onze arbeidsvoorwaarden zijn gericht op de nu geldende wet- en regelgeving.
- 3** De arbeidsvoorwaarden sluiten aan bij het doel, de werkwijze en cultuur van Vereniging Milieudéfensie.
- 4** We spelen in op maatschappelijke ontwikkelingen als ons sociaal beleid daar beter en effectiever van wordt.
- 5** We streven naar een personeelsbeleid en een medewerkersbestand dat past bij de maatschappelijke ontwikkelingen en demografische verhoudingen in Nederland.
- 6** We bouwen aan een werkcultuur waar iedereen zich welkom en gezien weet en zich veilig voelt. We gaan meer medewerkers in dienst nemen uit doelgroepen die op dit moment weinig vertegenwoordigd zijn en kijken bij het samenstellen van de teams naar diverse kwaliteiten die elkaar aanvullen en versterken

7.1.1 Functie omvang

De functieomvang is afhankelijk van formatieruimte en takenpakket. Elke functie kan parttime vervuld worden, maar fulltime is mogelijk als het takenpakket daarom vraagt en medewerker dit wil.

Milieudefensie streeft ernaar dat iedereen naast het werk maatschappelijk actief kan zijn, in welke vorm ook. Daarnaast willen we een inclusieve werkgever zijn. Daarom is parttime werken binnen Milieudefensie breed geaccepteerd.

7.1.2 Salarissen

De uitgangspunten voor het functie- en loongebouw zijn in 2023 opnieuw vastgesteld en het functie- en loongebouw is in 2024 herzien.

Milieudefensie heeft er hierbij bewust voor gekozen aan de onderkant van het loongebouw relatief hoog te waarderen en aan de bovenkant relatief laag. We hanteren als uitgangspunt dat de verhouding tussen het laagste salaris in het loongebouw en het hoogste (directie) salaris in de organisatie kleiner of gelijk is aan 1:3,5. Dit betekent dat Milieudefensie een relatief plat loongebouw heeft.

Het laagste bruto jaarsalaris (exclusief vakantiegeld) in het herziene loongebouw dat per 1 september 2024 is ingevoerd, bedroeg niet minder dan € 32.124,- en het hoogste bruto jaarsalaris binnen Milieudefensie bedroeg niet meer dan € 104.657 bij een aanstelling van 1,0 fte.

7.1.3 Bezoldiging directie-bestuur

Milieudefensie is aangesloten bij Goede Doelen Nederland (voorheen Vereniging Fondsenwervende Instellingen, VFI). Sinds 2005 heeft Goede Doelen Nederland een beloningsregeling voor directeuren. Deze regeling is gebaseerd op de – door de commissie Wijffels opgestelde – Code Goed Bestuur voor goede doelen en houdt onder meer rekening met de omvang en complexiteit van de organisatie. Meer informatie over de directeurssalarissen van Goede Doelen in Nederland is te vinden op de [website van Goede Doelen Nederland](#).

In 2024 werkte de heer Donald Pols 37,5 uur in de week (1 fte) tegen een bruto salaris plus vakantiegeld van € 112.957. Met een pensioenpremie van € 22.941 is de totale bezoldiging over 2024 €135.898. Voor zakelijke reizen en woon-werk verkeer maakt hij gebruik van een NS Business Card.

Mevrouw Laan van Staalduinen werkte in 2024 eveneens 37,5 uur in de week (1 fte) tegen een bruto salaris plus vakantiegeld van 112.955. Met een pensioenpremie van € 27.542 is de totale bezoldiging over 2024 € 140.497.

De bezoldiging van de beide directie-bestuurders valt ruimschoots binnen de Wet Normering Topinkomens en is aanzienlijk lager dan het maximum dat geldt voor een goede doelen organisatie van de omvang en complexiteit van Milieudefensie.

7.1.4 Vrijwilligersvergoedingen

Vrijwilligers bij Milieudefensie ontvangen een vergoeding voor reëel gemaakte onkosten. Vrijwilligers kunnen daarnaast tenminste tweemaal per week gratis gebruik maken van een veganistische lunch.

Een beperkte groep vrijwillige trainers voor het project Fair Future Generators ontving daarnaast een vrijwilligersvergoeding van € 30 per gegeven training. Dit is inclusief het volgen van een train de trainer, voorbereiding voor het geven van de training, evaluatie en reistijd.

Sinds de opheffing van Jongeren Milieu Actief (JMA) als zelfstandige organisatie in de zomer van 2022 maken zij als Milieudefensie Jong deel uit van Vereniging Milieudefensie. De vijf voormalige vrijwillige JMA bestuursposities zijn in 2023 vervangen door vijf betaalde posities als Trainee Organizer, elk op basis van 0,4 fte (15 uur per week). Deze trainees krijgen een aanstelling voor een jaar, die maximaal één keer met een jaar kan worden verlengd.

7.1.5 Vertrouwenspersoon

Vereniging Milieudefensie en haar werkorganisatie hebben beleid en maatregelen die er in samenhang voor zorgen dat we een integere en betrouwbare organisatie en vereniging zijn. Dat geldt zowel binnen de vereniging en de werkorganisatie als in ons contact met de buitenwereld. Milieudefensie biedt niet alleen aan medewerkers van de organisatie, maar ook aan leden en actieve vrijwilligers van de vereniging de mogelijkheid om contact op te nemen met een externe vertrouwenspersoon.

[!\[\]\(e8fb589d58dad1692debababa5e928b6_img.jpg\) De Gedragscode](#) van Vereniging Milieudefensie omvat drie gedragscodes:

- 1 Voor de leden van de vereniging.
- 2 Voor iedereen die namens en samen met Milieudefensie activiteiten uitvoert.
- 3 Voor de medewerkers van de werkorganisatie.

De gedragscode voor medewerkers van de werkorganisatie maakt deel uit van onze arbeidsvoorwaardenregeling. Voor medewerkers beschikt Milieudefensie naast een externe vertrouwenspersoon ook over een interne vertrouwenspersoon.

7.2 Verslag integriteit 2024

7.2.1 RI&E en Plan van Aanpak

In 2024 is het Plan van Aanpak voor de Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) goedgekeurd door onze Arbodienst de Witte Raaf en de Ondernemingsraad.

Van de 99 verbeterpunten zijn er 85 opgepakt en uitgevoerd in 2024 door de coördinator integriteit en veiligheid, het hoofd facilitair en P&O adviseurs, waaronder het opstellen van een nieuw arbobeleid, preventief medisch onderzoek voor medewerkers, het uitvoeren van een verdiepend onderzoek psychosociale arbeidsbelasting (PSA), werkdruk en sociale veiligheid, en het verbeteren van de kantoorinrichting. Daarnaast is er een update opgesteld van de gedragscode en meldprocedure om te voldoen aan de nieuwe Wet Bescherming Klokkenluiders, waarover in 2025 de ALV mag stemmen.

7.2.2 Psychosociale veiligheid

Uit de RI&E kwamen signalen naar voren dat de PSA, werkdruk en sociale veiligheid binnen de organisatie niet voldoende waren. In opvolging van een van de punten uit het Plan van Aanpak, is er door De Monitorgroep een verdiepend onderzoek uitgezet op dit onderwerp. De uitkomsten bevestigden de signalen dat het werkgeluk onder het landelijk gemiddelde ligt en de ervaren werkdruk en sociale onveiligheid hoog is. We zijn hiermee aan de slag gegaan door het

herzien van de organisatiestructuur, een nieuw functie-loongebouw en bijbehorende HR-cyclus, en het uitrollen van een traject psychosociale veiligheid door Securing Candor. In 2025 zal de voortgang gemeten worden in een nieuw medewerkerstevredenheidsonderzoek.

7.2.3 Integriteitsschendingen

In 2024 heeft de coördinator integriteit 5 meldingen van mogelijke integriteitsschendingen ontvangen. Dat is een groter aantal meldingen dan in het verleden. Iedere melding is er een teveel en is volgens procedure opgepakt. Tegelijkertijd is het een positief teken dat mensen melding doen. Dit kan mede verklaard worden door het aanstellen van de coördinator integriteit per 2024.

Twee meldingen betroffen de werkorganisatie en drie betroffen de vereniging. Binnen de werkorganisatie ging een melding over een vermoeden van grensoverschrijdend gedrag. Hier bleek geen sprake van een schending te zijn en deze melding is in overleg met alle betrokkenen positief afgerond. De andere melding binnen de werkorganisatie ging over een vermoeden van discriminatie. Er is extern advies gevraagd aan Governance & Integrity in deze zaak en de melding bevindt zich in de afrondende fase. Drie meldingen betroffen de vereniging/leden. Een daarvan ging over grensoverschrijdend gedrag. Daar was sprake van een zeer lichte schending en er zijn gepaste maatregelen genomen. Een andere melding is niet ontvankelijk verklaard, omdat er geen sprake was van een vermoeden van schending. De derde melding betrof een onenigheid over een besluit waar

via gesprek tot een oplossing is proberen te komen. Na dit gesprek en een verkennende fase is de melding niet verder doorgezet.

Ook in 2024 is de coördinator integriteit regelmatig benaderd door medewerkers en leidinggevenden voor signalen, raad en advies in verschillende situaties. Dit blijft een belangrijk en waardevol onderdeel van de rol, omdat daarmee indien nodig snel en pro-actief maatregelen genomen kunnen worden om integriteitsschendingen te voorkomen, sociale onveiligheid en arbeidsconflicten te verhelpen waar mogelijk.

De thema's die herhaaldelijk terugkomen in gesprekken met medewerkers en leidinggevenden gingen regelmatig over besluitvorming, het samenwerkingsmodel van de organisatie en ongewenst gedrag door leden, collega's en leidinggevenden. Dit kwam ook naar voren uit het verdiepend onderzoek en de gesprekken die de vertrouwenspersonen hebben gevoerd. Deze signalen zijn vorig jaar meteen opgepakt en de structurele oorzaken die nog stand houden zullen in 2025 verder aangepakt worden.

7.2.4 Vooruitblik op 2025

In 2025 zullen de openstaande punten uit de RI&E opgepakt worden, waaronder het verbeteren van verzuim en werkdruk binnen de organisatie, en zullen we verder gaan met het aanpakken van psychosociale arbeidsbelasting en veiligheid. Er zal tijdens de ALV in juni gestemd worden over de update van de gedragscode en meldprocedure om te voldoen aan de nieuwe wet en regelgeving. Daarnaast zal er gekeken worden naar de nieuwe richtlijnen integriteit voor Goede Doelen.

In 2025 zullen we verhuizen naar een nieuw pand. Er zal dan in 2025 een deel RI&E uitgevoerd worden om te zorgen dat we daar veilig en gezond kunnen werken. Het arbobeleid en hybride werkbeleid zullen hier ook verder geïmplementeerd worden om te zorgen voor een efficiënte en prettige werkomgeving. Als laatste zal er een nieuw DEI beleid definitief worden om de diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie van de organisatie te vergroten en versterken.

7.2.5 Verslag vertrouwenspersonen 2024

In 2024 zijn er twee nieuwe interne vertrouwenspersonen begonnen. Zij hebben nauw samengewerkt met de coördinator integriteit en externe vertrouwenspersoon. Tussen 1 januari en 10 september 2024 hebben in totaal 9 medewerkers met de vertrouwenspersonen gesproken over ervaren ongewenst gedrag of integriteits-kwesties. Hiervan hebben 6 medewerkers contact gezocht met de interne vertrouwenspersoon en 3 met de externe vertrouwenspersoon. De gesprekken betroffen 4 x ongewenst gedrag tussen leidinggevende en medewerker, 5 x ongewenst gedrag tussen medewerker en collega en 0 x integriteitskwesties.

In 3 gevallen was de kwestie Gaza mede aanleiding voor een onveilig gevoel (beide categorieën waarin gemeld is). Ook werd meermaals melding gemaakt van leidinggevendenden die onvoorspelbaar, onverwachts en/of onbeheerst reageren, hetgeen voor betrokkenen leidde tot een gevoel van onveiligheid. Het betreft hier verschillende leidinggevendenden. Dit signaal zal o.a. opgepakt worden door middel van een leiderschapstraject in 2025.

Gezien het hoge aantal meldingen in 2023, is er in 2024 ook halfjaarlijks gerapporteerd aan het directie-bestuur. Helaas zijn de interne vertrouwenspersonen beiden in 2024 vertrokken bij Milieudefensie. In 2025 zullen er twee nieuwe aangesteld en opgeleid worden om deze rol samen met de externe vertrouwenspersoon te vervullen.

7.3 Servicelijn 2024

In 2024 verwerkten wij bij de Servicelijn 2339 telefoontjes en 33.108 emails. Daarnaast ontvingen we 34 brieven per post. We gaven informatie over campagnes en acties van Milieudefensie en beantwoordden vragen over het lidmaatschap.

In drukke tijden kon het langer duren, maar de Servicelijn streefde ernaar dat een vraag binnen 3 dagen werd beantwoord.

7.4 Klachten 2024

In totaal kwamen er in 2024 zo'n 73 klachten binnen, die we bijna allemaal naar tevredenheid afhandelden. Meestal was het meer een kritische opmerking dan echt een klacht. Want mensen zijn het niet altijd eens met Milieudefensie.

Zo werd de vraag gesteld waarom Milieudefensie nog steeds actief is op X/Twitter. En waarom we nog niet overgestapt waren op Mastodon of BlueSky. We konden antwoorden dat we er op de achtergrond wel degelijk mee bezig waren. En na 20 jan, 2025 is de eerste stap hierin daadwerkelijk gezet! Daar zijn we blij mee.

Verder storen mensen zich aan de focus van Milieudefensie op het probleem van klimaatverandering. Een groep leden krijgt het idee dat we te weinig bezig zijn met milieu of natuur. Meestal wordt dan verwezen naar het verleden, toen we nog verschillende campagnes naast elkaar voerden.

Verreweg de meeste klachten gingen over onze werving. Werving voor financiële steun is erg belangrijk voor Milieudefensie. Dat er klachten over binnenkomen is begrijpelijk. Meestal gaat het over de werving zelf en soms gaat het over de inhoud van de gesprekken of de toon van het giftverzoek.

7.4.1 Straatwerving

De gesprekken op straat werden over het algemeen als positief ervaren. De meest gehoorde opmerking was dat mensen liever eenmalig wilden doneren i.p.v. een lidmaatschap aan te gaan. Wervers gingen hier helaas in mee, terwijl de opdracht van Milieudefensie was om in te zetten op een doorlopend lidmaatschap. Dit resulteerde in onduidelijke communicatie. Mensen die daarover contact met ons opnamen legden we uit hoe het zit. Ook bespraken we dit met onze straatwervers. Er was een pilot waarbij de wervers de eerste betaling via een QR-scan inden.

7.4.2 Telemarketing

Telemarketing heeft in 2024 tot dezelfde opmerkingen als eerdere jaren geleid: eerder het feit dát men gebeld wordt, dan dat er inhoudelijk over het gesprek geklaagd is. Soms werd het gesprek als drammerig ervaren; de bevlogen (en daarom soms te fanatieke) wervers zijn hierop aangesproken. Zeker in gesprekken met bestaande leden is dit iets waar we zorgvuldig op moeten zijn. Vooral het aantal keren dat mensen gebeld worden is een reden om bij ons een klacht in te dienen. Gelukkig kan men zich bij de servicelijn elk moment afmelden voor Telemarketing.

Ook dit jaar weer zijn er technische storingen in het telefoonverkeer geweest. Hierdoor werd af en toe de verbinding verbroken. Of de telefoon ging enkele keren over en stopte daarna. Dat was hinderlijk voor de mensen die we benaderden.

Bij geen gehoor laat Milieudefensie een bericht achter met een telefoonnummer waar mensen zich kunnen afmelden om gebeld te worden. Hier wordt frequent gebruik van gemaakt.

7.4.3 Opzeggen

De wachttijd bij het telefonisch opzeggen liep helaas regelmatig hoog op. Dit leidde uiteraard tot irritatie. De oorzaak hiervan ligt o.a. bij krapte op de arbeidsmarkt. Het blijkt voor de Telemarketingbureaus moeilijk aan voldoende mensen te komen.

Onze overstap in mei naar een ander bureau heeft niet de verbetering gebracht waarop we hoopten.

Men maakte vaak gebruik van de mogelijkheid een mail te sturen naar de servicelijn om op te zeggen of de servicelijn te bellen. Zij zijn goed bereikbaar en ontvangen daarover regelmatig complimenten. Alle klachten over lange wachttijden worden direct doorgegeven aan het Telemarketingbureau.

7.5 Personele bezetting en verzuim

Het personeelsbestand is in 2024 met één persoon afgenomen. De samenstelling was als volgt:

- Begin 2024 waren er 153 medewerkers in dienst waarvan 96 vrouw, 4 non-binair en 53 man
- Eind 2024 waren er 152 medewerkers in dienst waarvan 97 vrouw, 4 non-binair en 51 man

7.5.1 Vacatures

Per ultimo 2024 waren er twee vacatures.

- aantal vacatures vervuld in 2024: 46
- aantal vacatures ontstaan in 2024: 43

7.5.2 Ziekteverzuim

Sinds het tweede kwartaal van 2024 is het ziekteverzuimpercentage snel gestegen. In juni werd het streefcijfer van maximaal 6% voor het eerst dit jaar overschreden.

Het verzuimpercentage was 6,26% in het tweede kwartaal, 8,73% in het derde kwartaal en 11,03% in het vierde kwartaal. Het gemiddelde verzuimpercentage over 2024 was 7,75%.

Ter vergelijking:

2021	7,85%,
2022	5,48%,
2023	4,82%.

De gemiddelde verzuimfrequentie was 1,56.

In 2024 waren er 17 langdurige verzuimgevallen (meer dan 6 weken) . Dit is een toename ten opzichte van 2023 (12).

Colofon

tekst en redactie: Brenda Poppenk
vormgeving: Eric Mels, Hoorn

Milieudefensie
Willem Fenegastraat 19-23,
1096 BL Amsterdam

service@milieudefensie.nl
T 020 6262 620 (Servicelijn)

 milieudefensie.nl

JAAARREKENING 2024

1.1 Hoofdlijnen

De begroting 2024 is op 2 november 2023 vastgesteld door het bestuur en op 9 december 2023 goedgekeurd door de Algemene Leden Vergadering. Het begrote financiële saldo was € 707.195.

De gerealiseerde baten zijn € 30.501.299, dit is € 4.116.931 minder dan het begrote bedrag van € 34.618.230 en € 8.922.044 minder dan de realisatie in 2023 van € 39.423.343. De gerealiseerde lasten zijn € 34.516.642. Dit is € 605.607 meer dan het begrote bedrag van € 33.911.035 en € 8.198.072 meer dan voorgaand jaar.

De substantiele afname van de baten wordt met name veroorzaakt door de in 2023 verwerkte toezegging van de Waverly Street Foundation van in totaal USD 15 mio ter ondersteuning van de doelstellingen van MilieuDefensie in de jaren 2023 tot en met 2025. Deze toezegging van USD 15 mio is in 2023 conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving geheel verwerkt in de baten van 2023. Het niet in 2023 bestede deel is opgenomen in de bestemmingsreserve klimaatzaken. De begroting 2024 is gebaseerd op de veronderstelling dat in 2023, 2024 en 2025 ieder jaar USD 5 mio (ca. € 4.6 mio) als bate kan worden gerealiseerd. Dit verklaart grotendeels ook het verschil tussen het begrote resultaat van € 707.195 en het werkelijk resultaat van - € 3.493.311.

De mutaties van de bestemmingsreserves en -fondsen waren begroot op € 707.195, en als gevolg van de verwerking van de Waverley baten in de jaarrekening 2023 bijgesteld naar € -/- 3.882.805.. De totale mutatie van de bestemmingsreserves en -fondsen bedraagt € -/- 3.493.311.

De verdeling is als volgt:

€ 317.527 wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Huisvesting,

€ 3.025.527 wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaatzaken,

€ 51.401 wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve ABP,

€ 5.701 wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Lokale afdelingen

€ 1.166 wordt onttrokken aan het bestemmingsfonds Bulderbos

€ 91.989 wordt onttrokken aan het bestemmingsfonds Klimaatzaak

Het totale bedrag wordt ten gunste van het financieel resultaat voor bestemming gebracht.

Baten van fondsenwerving (+ € 1.257.855 t.o.v. realisatie 2023)

Milieudefensie is voor een belangrijk deel afhankelijk van de bijdragen van leden en donateurs. Deze inkomsten zorgen ervoor dat de organisatie onafhankelijk kan blijven opereren om onze missie, een duurzame en rechtvaardige wereld voor iedereen, te realiseren. Leden en donateurs van Milieudefensie worden op verschillende wijzen geïnformeerd over en betrokken bij activiteiten van Milieudefensie.

De gerealiseerde baten uit fondsenwerving zijn € 10.241.166 en deze zijn t.o.v. de realisatie van 2023 van € 8.983.310 met € 1.257.855 gestegen; een stijging van 14%.

De contributies zijn toegenomen met € 116.857 tot € 2.807.467, de donaties zijn toegenomen met € 690.917 tot € 6.549.954.

De realisatie van de nalatenschappen is € 883.745 en is t.o.v. de realisatie in 2023 ad € 433.663 toegenomen met € 450.082.

Baten van loterijorganisaties (+ € 150.000 t.o.v. realisatie 2023)

In 2024 ontvingen we een jaarlijkse bijdrage van € 1.500.000 van de Nationale Postcode Loterij (NPL), 11% meer dan in 2023.

Baten van subsidies van overheden ten behoeve van VMD, excl Partners (- € 153.828 t.o.v. realisatie 2023)

Het totaal aan bestede subsidies door Milieudefensie in 2024 is € 2.674.699. Daarmee komt het aandeel overheidsfinanciering in de totale baten van Milieudefensie excl. partners op 13%. Het betreft vooral twee grote subsidies die Milieudefensie ontving van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in het kader van de Strategische partnerschappen voor 'pleiten en beïnvloeden' voor de periode 2021-2025: FGG en GLA. In 2024 waren de baten van de alliantie FGG (Fair, Green & Global) € 926.620 en die van GLA (Green Livelihoods Alliance) € 1.536.431. In 2024 is ook subsidie van het Ministerie van OCW via DUS-I ontvangen van € 195.300. Aan overige subsidies is ontvangen een bedrag van € 16.348.

Baten van subsidies van overheden ten behoeve van Partners, excl. VMD (+ € 940.877 t.o.v. realisatie 2023)

31% van Milieudefensie's baten (€ 9.488.493) is bestemd voor (zuidelijke) partnerorganisaties. Dit geld komt uit overheidssubsidies. VMD geeft dit geld volledig door aan die partnerorganisaties.

Als penvoerder van de GLA-alliantie is het bedrag voor de Alliantiepartners € 7.211.642, dit bedrag is verlaagd als gevolg van een eindafrekening over 2023 waaruit een onderbesteding resulteert van € 138.566.

Een bedrag van € 1.128.386 is besteed aan de overige partners: o.a. Friends of the Earth International (FoEI), Friends of the Earth Europe (FoEE) en andere groepen binnen en buiten het FoE-netwerk.

Bij de alliantie FGG is Milieudefensie geen penvoerder en bestaan de partners alleen uit de bovengenoemde overige partners en is in 2023 € 1.287.032 besteed.

Deze subsidies worden direct aan de betreffende partners uitbetaald, waarna de uitvoering van deze projecten bij deze partners plaatsvindt. Jaarlijks rekenen de partners de ontvangen subsidies af door middel van een financiële en inhoudelijke verantwoording. De toename in besteding zit bij alle partners.

Baten van overige organisaties zonder winststreven (-/- € 11.116.948 t.o.v. realisatie 2023)

Het totaal aan bestede baten van organisaties zonder winstoogmerk in 2024 is € 6.596.941. Daarmee komt het aandeel van organisaties zonder winstoogmerk in de totale baten van Milieudefensie excl. partners op 31%.

De substantiële afname van de baten wordt veroorzaakt door de in 2023 verwerkte toezegging van de Waverley Street Foundation van in totaal USD 15 mio voor de jaren 2023-2024-2025 (of te wel USD 5 mio per kalenderjaar), te doneren als bijdrage aan de doelstellingen van Vereniging Milieudefensie. De regelgeving inzake jaarverslaggeving RJ-650 schrijft voor dat het hele bedrag van de toezegging dient te worden verantwoord op het moment dat er zekerheid is dat je daar recht op hebt cq. aanspraak op kunt maken. In 2024 is het jaarbedrag ad USD 5 mio, EUR 4,65 mio, ontvangen. De toezegging voor 2025 wordt in dat jaar ontvangen. De toekomstige bate ad USD 5 mio is gewaardeerd tegen de dollarkoers van 31-12-2024.

De overige baten zijn ontvangen van o.a. Hartwig Foundation, File Foundation, European Climate Foundation, Fred Foundation, Energy Transition Fund, Stichting Den Brinker en Adessium.

Lasten

De lasten worden verdeeld conform de lastenverdeelstaat zoals opgenomen in tabel 1.7.3. Daar worden uitvoeringskosten en algemene kosten voornamelijk verdeeld op basis van de bestede uren per thema of categorie. Activiteitskosten en kosten fondsenwerving worden direct toegerekend aan een categorie.

Ten opzichte van 2023 laten de lasten een gestage groei zien, in lijn met de groei in activiteiten van de organisatie.

Het totaal van de lasten is € 34.516.642, € 605.607 hoger dan het begrote bedrag ad € 33.911.035. Dit verschil wordt veroorzaakt door extra lasten in de uitvoeringskosten, met name huisvesting. Deze extra lasten worden ten laste van de bestemmingsreserve Huisvesting gebracht. Tevens is er een stijging in de kosten van fondsenwerving en communicatie, waardoor onze zichtbaarheid wordt verhoogd.

Financiële baten en lasten

Het saldo financiële baten en lasten ad € 522.033 bestaat uit de volgende onderdelen:

- rente op spaartegoeden bank	€ 127.934
- koersresultaat vreemde valuta	€ 390.980 (=koersresultaat op ontvangen en te ontvangen gelden van Waverley)
- dividend certificaten Triodos bank	€ 3.119

Resultaat

Milieudefensie sluit het jaar 2024 af met een negatief financieel resultaat van € 3.493.311. Hoewel in de begroting 2024 is uitgegaan van een positief resultaat van € 707.195, is deze afwijking met name het gevolg van het verantwoorden van de totale Waverley baten over de jaren 2023 t/m 2025 in boekjaar 2023. Door het niet bestede deel van deze baten als bestemmingsreserve op te nemen in de jaarrekening 2023, dient deze als dekking van voorziene lasten in de komende jaren.

Een bedrag van € 317.527 wordt gedekt uit de bestemmingsreserve Huisvesting, dit betreft extra lasten in het kader van onze verhuizing naar een nieuw pand in 2025. Een bedrag van € 51.401 wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve ABP, als gevolg van aanpassing van ons Algemeen Beleidsplan voor de komende vijf jaar. Een bedrag van € 3.025.527 wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Klimaatzaken, dit betreft activiteitskosten (met name campagnes en klimaatzaken), personeel en overhead.

In de begroting 2024 was rekening gehouden met een Waverley bate ad € 4.590.000, door bovenstaande verantwoording hield Milieudefensie rekening met een verwacht financieel resultaat van (€ 707.195 -/- € 4.590.000 =) € -/- 3.882.805 voor dit boekjaar. Het werkelijke financiële resultaat valt iets gunstiger uit dan verwacht.

De reserves voor de Lokale Afdelingen zijn gebaseerd op de aanwezige banksaldi per ultimo 2024. Dit saldo is afgenomen met € 5.701.

De continuïteitsreserve blijft ultimo 2024 gelijk aan 2023 en bedraagt € 3.933.820.

In het kader van risicomanagement is een uitgebreide risicoanalyse opgesteld inclusief beheersmaatregelen. De Continuïteitsreserve dient als buffer voor de in kaart gebrachte bedreigingen en om zeker te stellen dat de vereniging in de toekomst aan haar verplichtingen kan blijven voldoen. Als extra check is gekeken of de omvang van de reserve voldoende is om 50% van de structurele uitvoeringskosten te dekken in 2025. Dat is het geval. De risicoanalyse vindt jaarlijks plaats en wordt gedurende het jaar periodiek voorzien van een update.

1.2 Balans 31 december 2024

Activa

	31 december 2024	31 december 2023
Materiële vaste activa		
Grond en terreinen	€ 5.000	€ 5.000
Inrichting	€ 713	€ 819
ICT	€ 215.023	€ 165.845
Inventaris	€ 18.425	€ 24.541
	€ 239.161	€ 196.205
Kortlopende vorderingen		
Debiteuren	€ 4.879.915	€ 9.282.797
Overige vorderingen	€ 2.186.169	€ 1.742.650
	€ 7.066.084	€ 11.025.447
Liquide middelen		
Liquide middelen	€ 14.589.771	€ 14.760.372
Totaal activa	€ 21.895.016	€ 25.982.025

Passiva

Reserves		
Continuïteitsreserve	€ 3.933.820	€ 3.933.820
Bestemmingsreserve ABP	€ 40.599	€ 92.000
Bestemmingsreserve Huisvesting	€ 1.696.330	€ 2.013.857
Bestemmingsreserve Klimaatzaak	€ 8.186.584	€ 11.212.111
Bestemmingsreserve Afdelingen	€ 20.871	€ 26.572
Bestemmingsfondsen		
Bestemmingsfonds Bulderbos	€ 14.063	€ 15.229
Bestemmingsfonds Milieudefensie Jong	€ 3.856	€ 3.856
Bestemmingsfonds Klimaatzaak	€ -	€ 91.989
Bestemmingsfonds Waddenzee	€ 18.199	€ 18.199
	€ 13.914.321	€ 17.407.631
Voorzieningen		
Voorziening Leegstand (verlieslatend contract)	€ 200.000	€ -
Kortlopende schulden		
Crediteuren	€ 901.445	€ 700.498
Belastingen en sociale premies	€ 218.775	€ 321.356
Overige transitorische passiva	€ 6.660.475	€ 7.552.540
	€ 7.780.696	€ 8.574.393
Totaal Passiva	€ 21.895.016	€ 25.982.025

1.3 Staat van baten en lasten 2024

	realisatie 2024	begroot 2024	realisatie 2023
Baten:			
Baten van particulieren (eigen fondsenwerving)	€ 10.241.166	€ 10.000.000	€ 8.983.310
Baten van loterijorganisaties	€ 1.500.000	€ 1.350.000	€ 1.350.000
Baten van subsidies van overheden t.b.v. VMD (excl. Partners)	€ 2.674.699	€ 2.708.407	€ 2.828.527
Baten van subsidies van overheden t.b.v. Partners (excl. VMD)	€ 9.488.493	€ 9.844.658	€ 8.547.616
Baten van overige organisaties zonder winststreven	€ 6.596.941	€ 10.715.165	€ 17.713.889
Som van de geworven baten	€ 30.501.299	€ 34.618.230	€ 39.423.343
Overige baten	€ -	€ -	€ -
Som van de baten	€ 30.501.299	€ 34.618.230	€ 39.423.343
Lasten:			
Besteed aan doelstellingen			
Voorlichting	€ 2.914.882	€ 2.981.000	€ 2.591.643
Bewegingsopbouw	€ 2.396.421	€ 2.650.099	€ 1.838.474
Thematische campagnes	€ 25.592.062	€ 24.766.636	€ 18.919.808
Totaal	€ 30.903.365	€ 30.397.736	€ 23.349.925
Wervingskosten baten			
Kosten eigen fondsenwerving	€ 2.000.184	€ 1.923.791	€ 1.679.244
Kosten verkrijging subsidies	€ 30.074	€ 32.713	€ 17.926
Wervingskosten baten	€ 2.030.258	€ 1.956.505	€ 1.697.170
Beheer en administratie			
Kosten beheer en administratie	€ 1.583.019	€ 1.556.794	€ 1.271.475
	€ 1.583.019	€ 1.556.794	€ 1.271.475
Som van de lasten	€ 34.516.642	€ 33.911.035	€ 26.318.570
Saldo voor financiële baten en lasten	€ -4.015.344	€ 707.195	€ 13.104.773
Saldo financiële baten en lasten (rentebaten en koersverschillen)	€ 522.033	€ -	€ 3.189
Saldo van baten en lasten	€ -3.493.311	€ 707.195	€ 13.107.962
Bestemming saldo van baten en lasten:			
Bestemmingsreserve ABP	€ -51.401	€ 44.000	€ -
Bestemmingsreserve Huisvesting	€ -317.527	€ -	€ 963.857
Bestemmingsreserve Klimaatzaken	€ -3.025.527	€ 663.195	€ 11.212.111
Bestemmingsreserve Lokale afdelingen	€ -5.701	€ -	€ 13.292
Bestemmingsfonds Bulderbos	€ -1.166	€ -	€ -5.159
Bestemmingsfonds Milieudefensie Jong	€ -	€ -	€ -27.349
Bestemmingsfonds Klimaatzaak	€ -91.989	€ -	€ -39.607
Bestemmingsfonds Waddenzee	€ -	€ -	€ -9.184
Continuïteitsreserve	€ -	€ -	€ 1.000.000
Totaal	€ -3.493.311	€ 707.195	€ 13.107.962

Een positief saldo wordt toegevoegd aan en een (negatief) saldo wordt onttrokken (uit) de bestemmingsreserves en/of -fondsen.

Het Kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

1.4 Kasstroomoverzicht

	2024	2023
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat	€ -3.493.311	€ 13.107.962
Afschrijvingen materiële vaste activa	€ 103.686	€ 104.750
bruto kasstroom operationele activiteiten	€ -3.389.625	€ 13.212.712
Wervingskosten baten		
mutaties kortlopende vorderingen	€ 3.959.364	€ -5.672.991
mutaties voorzieningen	€ 200.000	€ 0
mutaties kortlopende schulden	€ -793.698	€ -363.124
netto kasstroom operationele activiteiten	€ -23.959	€ 7.176.597
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
(Des)Investerings in materiele vaste activa	€ -146.642	€ -91.632
kasstroom uit investeringsactiviteiten	€ -146.642	€ -91.632
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	€ 0	€ 0
Mutatie liquide middelen	€ -170.601	€ 7.084.965
Liquide middelen		
liquide middelen 1 januari	€ 14.760.372	€ 7.675.407
liquide middelen 31 december	€ 14.589.771	€ 14.760.372
Mutatie liquide middelen	€ -170.601	€ 7.084.965

1.5 Grondslagen van Waardering en Resultaatsbepaling

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld conform de voorschriften van de Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld op basis van continuïteit.

Verslaggevingsperiode

Het boekjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Grondslagen

Algemeen

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders is vermeld. De opbrengsten en kosten worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben, tenzij anders vermeld.

Waardering nalatenschappen

De baten nalatenschappen worden verwerkt in het verslagjaar waarin de akte van verdeling is ontvangen.

Gebruik van schattingen

Bij het opmaken van de jaarrekening is het directie-bestuur verplicht oordelen te vormen, schattingen te maken en aannames te doen die van invloed zijn op de implementatie van de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en passiva, alsmede rapportages van baten en lasten. De werkelijke resultaten kunnen afwijken van deze schattingen. We beoordelen voortdurend de schattingen en onderliggende veronderstellingen. De herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schattingen worden herzien en in eventuele toekomstige perioden die door de relevante herzieningen worden beïnvloed.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op aanschafwaarde, onder aftrek van afschrijvingen die zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur. De afschrijvingen bedragen een vast percentage van de aanschafwaarde:

Inventaris en Inrichting	20%
ICT	20-33%

Grond

Op grond wordt niet afgeschreven.

Vorderingen

Vorderingen zijn opgenomen voor de nominale waarde, zonodig onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid.

Subsidieverplichtingen / projectverplichtingen

Subsidieverplichtingen / commitments met samenwerkingspartners worden als bestedingen en verplichtingen verwerkt op het moment dat het besluit is genomen en gecommuniceerd met betrokkenen.

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve dient als buffer voor bedreigingen en om zeker te stellen dat de vereniging in de toekomst aan haar verplichtingen kan blijven voldoen. De omvang van de reserve is bepaald aan de hand van een uitgebreide risicoanalyse, waarbij tien bedreigingen zijn geïnventariseerd en beheersmaatregelen zijn getroffen. Als extra check is gekeken of de omvang van de reserve voldoende is om 50% van de structurele uitvoeringskosten te dekken in 2024. Dat is het geval. Uit de risico-inventarisatie volgt een benodigde omvang van ruim € 3,9 miljoen.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve wordt gevormd wanneer het directie-bestuur van de vereniging een deel van het eigen vermogen besluit af te zonderen en daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid geeft dan gezien de doelstelling van de organisatie zou zijn toegestaan.

Bestemmingsfondsen

Een bestemmingsfonds wordt gevormd door een deel van het eigen vermogen af te zonderen omdat daaraan een beperkte bestedingsmogelijkheid is gegeven dan gezien de doelstelling van de organisatie zou zijn toegestaan en deze beperking door derden is aangebracht.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen.

Samenwerkingsovereenkomst met Milieudefensie Jong

Het saldo van de bezittingen en schulden van Milieudefensie Jong zijn ondergebracht in een bestemmingsfonds en geoormerkt als middelen voor Milieudefensie Jong.

Resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de aan het jaar toe te rekenen opbrengsten en de aan het jaar toe te rekenen lasten.

Baten fondsenwerving

Contributiebaten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben. Giften en donaties worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben, in de regel is dit het moment van ontvangst. De baten uit nalatenschappen worden verwerkt in het verslagjaar waarin de akte van verdeling, dan wel als er geen akte van verdeling is, de rekening en verantwoording is ontvangen. Eventuele voorschotten worden verantwoord op het moment van de ontvangst.

Baten uit subsidies

Baten uit subsidies van overheden en andere subsidiegevers worden als baten opgenomen voor zover en naar rato de bijbehorende bestedingen in het boekjaar worden gedaan, er wordt voldaan aan de subsidievoorwaarden en er een redelijke zekerheid bestaat dat de subsidiebaten worden ontvangen. Niet alle verantwoorde subsidies zijn definitief vastgesteld door de subsidieverstrekker. Dit gebeurt vaak pas bij de eindverantwoordingen die gevraagd worden door de subsidiegevers. Er zouden dus in de toekomst nog verplichtingen kunnen voortvloeien uit deze eindafrekening, bijvoorbeeld wanneer de subsidie (onverwachts) lager vastgesteld wordt. Op dit moment is er geen indicatie dat dit van toepassing is op 2024.

Een deel van de ontvangen subsidies wordt op basis van contracten toegekend aan partnerorganisaties. De verplichting valt in de periode waarin het contract is aangegaan.

Subsidie baten en bestedingen alliantie GLA – Ministerie van Buitenlandse Zaken

Vereniging Milieudefensie is penvoerder binnen de subsidie-alliantie GLA. Gegeven de aard van de subsidietoekenning en de samenwerkingsafspraken binnen de alliantie worden de bestedingen van de alliantieleden in de jaarrekening verwerkt op basis van de gerealiseerde programmavoortgang en de gemaakte programmabestedingen over het betreffende boekjaar. Een eventuele afwijking naar daadwerkelijke bestedingen worden in het volgende boekjaar verantwoord. De programmabestedingen van Vereniging Milieudefensie en de alliantieleden worden toegerekend aan de subsidietoekenning van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor de periode 2021 tot en met 2025.

Bestedingen doelstelling

De projectverplichtingen worden geheel ten laste gebracht van het jaar waarin het besluit tot toekenning schriftelijk aan de samenwerkingspartners is meegedeeld, ook als het een meerjarige toekenning betreft. De kosten worden toegerekend aan de doelstelling of activiteit waarop ze betrekking hebben: voorlichting, bewegingsopbouw en thematische campagnes.

Personeelskosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten en voor zover ze zijn verschuldigd aan medewerkers respectievelijk de belastingautoriteit. De pensioenregeling is verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

Kosten van Beheer en administratie

Kosten van beheer en administratie zijn kosten die de organisatie maakt in het kader van de (interne) beheersing en het voeren van de administratie. Zij worden niet toegerekend aan de doelstelling of de werving van baten.

Transacties in vreemde valuta en omrekeningen van vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta worden in de betreffende valuta omgerekend tegen de geldende koers op transactiedatum. De activa en verplichtingen in vreemde valuta worden per balansdatum omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. (On)gerealiseerde koersverschillen met betrekking tot aangegane verplichtingen worden in de staat van baten en lasten verantwoord onder financiële baten en lasten.

1.6 Toelichting Balans

Activa

Materiële vaste activa	Grond en terreinen		Inrichting		ICT		Inventaris		Totaal
Aanschafwaarde primo boekjaar	€	5.000	€	123.784	€	1.295.705	€	198.037	1.622.525
Investerings	€	-	€	-	€	146.642	€	-	146.642
Desinvesteringen	€	-	€	-	€	-329.041	€	-	-329.041
Aanschafwaarde ultimo boekjaar	€	5.000	€	123.784	€	1.113.306	€	198.037	1.440.126
Cum. Afschrijvingen primo boekjaar	€	-	€	122.965	€	1.129.860	€	173.496	1.426.320
Afschrijvingen	€	-	€	106	€	97.464	€	6.116	103.686
Desinvesteringen	€	-	€	-	€	-329.041	€	-	-329.041
Cum. Afschrijvingen ultimo boekjaar	€	-	€	123.070	€	898.283	€	179.612	1.200.965
Boekwaarde primo boekjaar	€	5.000	€	819	€	165.845	€	24.541	196.205
Saldo mutaties	€	-	€	-106	€	49.178	€	-6.116	42.956
Boekwaarde ultimo boekjaar	€	5.000	€	713	€	215.023	€	18.425	239.161

De materiële vaste activa bestaat met name uit de categorie ICT, zijnde het geïmplementeerde CRM-systeem en de nieuwe website. Per saldo is er sprake van een lichte stijging (van € 42.956) van de materiële vaste activa ten opzichte van 2023. De desinvesteringen betreft het afstoten van oude ICT apparatuur, welke niet meer in gebruik is.

Kortlopende vorderingen	31-12-2024		31-12-2023	
Debiteuren	€	80.165	€	60.035
Nog te ontvangen subsidies	€	4.799.750	€	9.222.763
	€	4.879.915	€	9.282.797
Overige Vorderingen				
Bijdrage Nationale Postcode Loterij	€	1.500.000	€	1.350.000
Overige transitorische activa	€	170.830	€	46.510
Vooruitbetaalde nota's	€	513.675	€	345.531
Voorschotten personeel	€	1.665	€	608
	€	2.186.169	€	1.742.650
Totaal kortlopende vorderingen	€	7.066.084	€	11.025.447

Liquide middelen	31-12-2024		31-12-2023	
ASN Bank	€	100.296	€	9.291.759
Triodos Bank	€	14.468.310	€	5.455.453
ING Bank	€	21.165	€	13.160
	€	14.589.771	€	14.760.372

De post Nog te ontvangen subsidies bestaat uit de volgende bedragen:

- Waverley Street Foundation – bijdrage aan doelstellingen Milieudefensie in 2025: € 4.799.750.

De bijdrage van Waverley Street Foundation voor het jaar 2025 is nog niet ontvangen, de toezegging van deze ongeoormerkte bate is conform de richtlijn RJ-650 opgenomen in het jaar van de toezegging (2023). De toekomstige bate ad USD 5 mio is gewaardeerd tegen de dollarkoers van 31-12-2024.

De liquide middelen zijn ten opzichte van 2023 vrijwel gelijk gebleven.

Bij de Triodosbank is een bedrag van € 56.250 geblokkeerd vanwege de afgegeven huurgarantie aan de verhuurder van locatie Nieuwe Looiersstraat. Tevens is een huurgarantie van € 114.139 afgegeven aan de verhuurder van locatie Willem Fenengastraat, als zekerheid voor het nieuwe huurcontract per 01-01-2025.

Verder zijn alle liquide middelen direct opeisbaar. Het dagelijkse betalingsverkeer wordt verzorgd door de Triodos Bank. De lokale afdelingen hebben € 20.871 aan liquide middelen bij de Triodos Bank.

Voor de bankrekeningen die we aanhouden bij de ING is medio 2024 de overstapservice geactiveerd, deze worden na afloop van de overstap-periode (13 maanden) automatisch opgeheven.

Passiva

Reserves

		31-12-2024	31-12-2023
Continuïteitsreserve			
begin boekjaar	€	3.933.820	€ 2.933.820
mutaties	€	-	€ 1.000.000
einde boekjaar	€	3.933.820	€ 3.933.820

Toelichting Continuïteitsreserve

De organisatie is de laatste jaren fors gegroeid wat gepaard gaat met een toename van de risico's. Daarom is meer aandacht besteed aan risicomanagement en is een uitgebreide risicoanalyse opgesteld inclusief beheersmaatregelen. De Continuïteitsreserve dient als buffer voor de in kaart gebrachte bedreigingen en om zeker te stellen dat de vereniging in de toekomst aan haar verplichtingen kan blijven voldoen. Uit de risicoanalyse volgt een benodigde omvang van ruim € 3,9 miljoen. Tevens is gekeken of de omvang van de reserve voldoende is om 50% van de structurele uitvoeringskosten te dekken in 2025. Dat is het geval. De risicoanalyse vindt jaarlijks plaats en wordt gedurende het jaar periodiek voorzien van een update.

		31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsreserve ABP			
begin boekjaar	€	92.000	€ 92.000
mutaties	€	-51.401	€ -
einde boekjaar	€	40.599	€ 92.000

Toelichting Bestemmingsreserve ABP

In 2015 zijn middelen gereserveerd voor het opstellen en uitvoeren van het Algemeen Beleidsplan 2016-2025 (ABP). De resterende middelen zijn gereserveerd voor aanpassingen naar aanleiding van de tussentijdse evaluatie van het ABP. In 2024 en 2025 wordt een evaluatie gemaakt van het ABP voor de periode tot 2030. In 2024 is hiervoor € 51.401 onttrokken uit deze reserve.

		31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsreserve Huisvesting			
begin boekjaar	€	2.013.857	€ 1.050.000
mutaties	€	-317.527	€ 963.857
einde boekjaar	€	1.696.330	€ 2.013.857

Toelichting Bestemmingsreserve Huisvesting

In 2025 vindt een verhuizing plaats uit het huidige pand. De bestemmingsreserve Huisvesting dient ter dekking van hieraan verbonden kosten inclusief een mogelijke verbouwing. Een bedrag ad € 317.527 aan projectkosten is ten laste van deze bestemmingsreserve gebracht. Dit bedrag bestaat uit € 200.000 aan dubbele huurlasten over de periode april t/m oktober 2025, het huurcontract voor de nieuwe locatie is in augustus 2024 getekend.

		31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsreserve Klimaatzaken			
begin boekjaar	€	11.212.111	€ -
mutaties	€	-3.025.527	€ 11.212.111
einde boekjaar	€	8.186.584	€ 11.212.111

Toelichting Bestemmingsreserve Klimaatzaken

De bestemmingsreserve Klimaatzaken is in 2023 ingesteld ter dekking van de kosten verbonden aan de Klimaatzaken in de komende jaren. Deze middelen zullen in de komende jaren geleidelijk worden onttrokken aan de reserve.

In 2024 is € 3.025.527 onttrokken aan deze reserve, de kosten bestaan uit activiteitskosten, personele kosten en overhead.

		31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsreserve Afdelingen			
begin boekjaar	€	26.572	€ 13.280
mutaties	€	-5.701	€ 13.292
einde boekjaar	€	20.871	€ 26.572

Toelichting Bestemmingsreserve Afdelingen

De bestemmingsreserve Afdelingen is bestemd om lokale afdelingen, in het kader van de doelstelling van Milieudefensie, activiteiten te laten verrichten. Deze reserve wordt gewaardeerd tegen de aanwezige banksaldi bij de lokale afdelingen. De omvang van de reserve is gelijk aan het bedrag van de liquide middelen ultimo 2024 van de lokale afdelingen en is ten opzichte van 2023 met € 5.701 afgenomen.

		31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsfonds Bulderbos			
begin boekjaar	€	15.229	€ 20.388
toevoegingen	€	-	€ -
onttrekkingen	€	-1.166	€ -5.159
einde boekjaar	€	14.063	€ 15.229

Toelichting Bestemmingsfonds Bulderbos

In 2020 is een nalatenschap van € 31.200 ontvangen, geoormerkt voor het Bulderbos. In 2021 werd voor dit bedrag een bestemmingsfonds gevormd en de bestedingen komen ten laste van dit bestemmingsfonds. In 2024 zijn de bestedingen € 1.166. Dit bedrag is onttrokken aan de reserve. Hiermee komt het saldo ultimo 2024 uit op € 14.063.

		31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsfonds Milieudefensie Jong			
begin boekjaar	€	3.856	€ 31.204
toevoegingen	€	-	€ -
onttrekkingen	€	-	€ -27.349
einde boekjaar	€	3.856	€ 3.856

Toelichting Bestemmingsfonds Milieudefensie Jong

In 2021 is er een nalatenschap van € 7.850 en een donatie van € 8.000 geoormerkt voor de voorloper van Milieudefensie Jong. In 2024 is niets onttrokken uit het fonds. Ultimo 2024 bedraagt het saldo van het bestemmingsfonds € 3.856.

		31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsfonds Klimaatzaak			
begin boekjaar	€	91.989	€ 131.596
toevoegingen	€	37.275	€ -
onttrekkingen	€	-129.264	€ -39.607
einde boekjaar	€	-	€ 91.989

Toelichting Bestemmingsfonds Klimaatzaak

In dit fonds worden ontvangen geoormerkte baten uit fondsenwerving gebruikt ter dekking voor activiteiten verbonden aan de Klimaatzaak. In 2024 is € 37.275 aan geoormerkte baten ontvangen, en € 129.264 onttrokken en besteed, hiermee komt het saldo van dit bestemmingsfonds op nul.

		31-12-2024	31-12-2023
Bestemmingsfonds Waddenzee			
begin boekjaar	€	18.199	€ 27.382
toevoegingen	€	-	€ 11.537
onttrekkingen	€	-	€ -20.720
einde boekjaar	€	18.199	€ 18.199

Toelichting Bestemmingsfonds Waddenzee

De middelen worden ingezet om Shell te weerhouden van het doen van gasboringen en gaswinning in de Waddenzee. In 2024 is er geen mutatie. Ultimo 2024 resteert een bedrag van € 18.199.

totaal reserves	€	13.914.321	€ 17.407.631
------------------------	---	------------	--------------

Voorzieningen

		31-12-2024	31-12-2023
Voorziening Leegstand (verlieslatend contract)	€	200.000	€ -
totaal voorzieningen	€	200.000	€ -

Toelichting Voorziening Leegstand (verlieslatend contract)

Milieudefensie is op 24 maart 2025 verhuisd naar een nieuwe locatie op de Willem Fenengastraat 19-23 in Amsterdam. Het huurcontract voor de Nieuwe Looiersstraat loopt t/m oktober 2025. Vanaf het verhuismoment tot einde huurcontract staat het oude pand leeg en wordt niet meer gebruikt, een deel van het pand is nog onderverhuurd. Voor de periode van leegstand – april t/m oktober 2025 - is een voorziening leegstand (verlieslatend contract) opgenomen, de huurwaarde inclusief servicekosten voor deze periode is (afgerond) berekend op € 200.000.

Kortlopende schulden

	31-12-2024	31-12-2023
Crediteuren		
Crediteuren	€ 757.662	€ 549.234
Partners	€ 143.783	€ 151.264
	€ 901.445	€ 700.498

Vereniging Milieudefensie maakt afspraken met partners ter besteding van ontvangen subsidies. De openstaande posten met deze partners zijn hierboven apart geëvalueerd. Ten opzichte van 2023 zijn de crediteuren met € 200.948 toegenomen.

Belastingen en sociale Premies

Loonbelasting en sociale premies	€ 217.802	€ 319.688
BTW	€ 973	€ 1.668
	€ 218.775	€ 321.356

Overige kortlopende schulden

	31-12-2024	31-12-2023
<i>Nog te besteden/vooruitontvangen:</i>		
Min. van Buitenlandse Zaken, SP via Both Ends tbv FGG 3	€ 135.200	€ 275.460
Min. van Buitenlandse Zaken, SP tbv GLA 2	€ 187.628	€ 85.556
Hartwig Foundation tbv Klimaatplannen en project People Power	€ 4.470.462	€ 5.208.233
St Den Brinker tbv digitale ondersteuning Klimaatbeweging	€ -	€ 22.436
Adessium tbv Fair Future Generators 3	€ 29.845	€ -
Europese Commissie tbv EU Green Deal	€ 560	€ 5.256
IISG tbv ontsluiten archief	€ 15.000	€ 15.000
DUS-I tbv Fair Future Generators 3	€ 254.460	€ 449.760
Fred Foundation tbv FFG Ambassadeur	€ 45.000	€ 45.000
<i>Nog te besteden/vooruitontvangen</i>	€ 5.138.154	€ 6.106.701
Te betalen vakantiegeld/dagen	€ 787.427	€ 736.222
Voorziening Leegstand (verlieslatend contract)	€ 200.000	€ -
Overige transitorische passiva	€ 534.894	€ 709.617
Totaal nog te besteden/vooruit ontvangen	€ 6.660.475	€ 7.552.540
totaal kortlopende schulden	€ 7.780.696	€ 8.574.393

Toelichting Hartwig Foundation - People Power Project

De overige kortlopende schulden betreffen voornamelijk vooruit ontvangen bedragen die nog tot besteding moeten komen. Ten opzichte van 2023 is er sprake van een daling van € 692.064. Het grootste nog te besteden bedrag in 2024 is, net zoals in 2023, ontvangen van de Hartwig Foundation ter financiering van klimaatplannen en het People Power project.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen**Verplichtingen:**

- Het huurcontract voor de Nieuwe Looiersstraat 31: jaarlijks € 347.704, loopt tot november 2025. Het huurcontract is tijdig opgezegd.
- Het huurcontract voor de Willem Fenengastrat 19-23: jaarlijks € 373.454, looptijd van januari 2025 tot januari 2035.
- Een doorlopend contract met Toshiba Tec Netherlands is aangegaan tot februari 2030 voor de huur van kopieerapparaten (jaarlijks minimum € 3.400).
- Een doorlopend contract met Procurios voor het gebruik van het CRM pakket is verlengd voor onbepaalde tijd, met de mogelijkheid om per jaar op te zeggen (jaarbedrag € 36.529).

Overig:

- Onderhuur deel van het pand aan de Nieuwe Looiersstraat 31 aan Friends of the Earth International: jaarlijks € 50.608, dit loopt tot november 2025.
- Onderhuur deel van het pand aan de Nieuwe Looiersstraat 31 aan World Learning Inc.: jaarlijks € 38.190, dit loopt tot augustus 2025.

Sinds januari 2021 is er een pensioenregeling met ASR op basis van een Beschikbare Premiereregeling.

Milieudefensie heeft eind 2023 een bijdrage toegekend gekregen van de Fred Foundation van in totaal € 135.000. De toekenning van de Fred Foundation is een voorwaardelijke toekenning. Pas na goedkeuring van de Fred Foundation van de tussentijdse rapportage van Vereniging Milieudefensie, wordt aan Milieudefensie de volgende tranche overgemaakt. De volgende tranche, voor het jaar 2026, zal pas na goedkeuring van het tussentijdse verslag 2025 worden overgemaakt.

1.7 Toelichting staat van Baten en Lasten

1.7.1 Toelichting Baten

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Baten van fondsenwerving			
Contributies	€ 2.807.467	€ 2.650.000	€ 2.690.610
Donaties	€ 6.549.954	€ 7.000.000	€ 5.859.038
Nalatenschappen	€ 883.745	€ 350.000	€ 433.663
	€ 10.241.166	€ 10.000.000	€ 8.983.310

Ten opzichte van vorig jaar zijn de baten van de fondsenwerving van particulieren, bedrijven en organisaties in 2024 met 14% gestegen.

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Baten van loterijorganisaties			
Nationale Postcode Loterij (reguliere bijdrage)	€ 1.500.000	€ 1.350.000	€ 1.350.000
	€ 1.500.000	€ 1.350.000	€ 1.350.000

De baten van loterijorganisaties zijn in 2024 met 11% gestegen.

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Baten van subsidies overheden t.b.v. VMD (excl. partners)			
Min. van Buitenlandse Zaken, SP via Both Ends tbv FGG 3	€ 926.620	€ 767.000	€ 649.405
Min. van Buitenlandse Zaken, SP tbv GLA 2	€ 1.297.487	€ 1.324.240	€ 1.459.890
Min. van Buitenlandse Zaken, SP tbv Coördinatie GLA 2	€ 238.944	€ 365.700	€ 434.943
Min. van VWS via ZonMw tbv project Fair Future Generators 2	€ -	€ 236.467	€ 272.778
Europese Commissie tbv Social Dialogue for the EU Green Deal	€ 16.348	€ 15.000	€ 6.397
Min. van OCW via DUS-I - Actieprogr. Maatschappelijke Diensttijd	€ 195.300	€ -	€ -
Overige subsidies overheden	€ -	€ -	€ 5.115
	€ 2.674.699	€ 2.708.407	€ 2.828.527

Het totaal aan baten subsidies in 2024 is met 5,4% gedaald ten opzichte van de realisatie van 2023. Dit betreft het deel van de activiteiten binnen Milieudefensie die gefinancierd worden door de overheid. Projecten FGG en GLA zijn onderdeel van de Strategische Partnerschappen voor pleiten en beïnvloeden (SP) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Baten van subsidies overheden t.b.v. Partners (excl. VMD)			
Min. van Buitenlandse Zaken, SP via Both Ends tbv FGG - Partners	€ 1.287.032	€ 1.325.000	€ 1.289.743
Min. van Buitenlandse Zaken, SP tbv GLA - Alliantiepartners	€ 7.073.075	€ 7.119.658	€ 6.223.870
Min. van Buitenlandse Zaken, SP tbv GLA - Overige Partners	€ 1.128.386	€ 1.400.000	€ 1.034.003
	€ 9.488.493	€ 9.844.658	€ 8.547.616

Als penvoerder van de GLA-alliantie is het bedrag voor de Alliantiepartners € 7.211.642, dit bedrag is verlaagd als gevolg van een eindafrekening over 2023 waaruit een onderbesteding resulteert van € 138.566. Een bedrag van € 1.128.386 is besteed aan de overige partners: o.a. Friends of the Earth International (FoEI), Friends of the Earth Europe (FoEE) en andere groepen binnen en buiten het FoE-netwerk. Bij de alliantie FGG is Milieudefensie geen penvoerder en bestaan de partners alleen uit de bovengenoemde overige partners en is in 2023 € 1.287.032 besteed. Deze subsidies worden direct aan de betreffende partners uitbetaald, waarna de uitvoering van deze projecten bij deze partners plaatsvindt. Jaarlijks rekenen de partners de ontvangen subsidies af door middel van een financiële en inhoudelijke verantwoording.

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Baten van andere organisaties zonder winststreven			
Waverley Street Foundation	€ -	€ 4.589.629	€ 13.649.604
Hartwig Foundation - Campagne Klimaatplannen	€ 1.500.000	€ 1.500.000	€ 1.500.000
File Foundation tbv (advocaatkosten) Klimaatzaak	€ 156.579	€ 124.092	€ 731.760
ECF tbv Hoger beroep Klimaatzaak	€ -	€ -	€ 270.000
Hartwig Foundation - People Power Project	€ 4.787.771	€ 4.400.000	€ 1.382.645
Fred Foundation	€ 45.000	€ -	€ -
Energy Transition Fund tbv International pressure on Shell	€ -	€ -	€ 102.316
Stichting Den Brinker – Digitale ondersteuning Klimaatbeweging	€ 47.436	€ -	€ 77.564
Adessium tbv Fair Future Generators	€ 60.155	€ 101.444	€ -
	€ 6.596.941	€ 10.715.165	€ 17.713.889
Som van de geworven baten	€ 30.501.299	€ 34.618.230	€ 39.423.343

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Overige baten			
Bijzondere baten	€ -	€ -	€ -
Overige baten	€ -	€ -	€ -
	€ -	€ -	€ -

De baten van andere organisaties zonder winststreven zijn in 2024 met € 10,78 mio afgenomen ten opzichte van 2023. Het grote verschil wordt veroorzaakt door de verantwoording van de bijdrage van de Waverley Street Foundation in 2023. Deze bijdrage is onderdeel van een toezegging van in totaal USD 15 mio over de jaren 2023 tot en met 2025, als bijdrage aan de doelstellingen van Milieudefensie.

Conform de bepalingen in RJ-650 dient een dergelijke toezegging te worden verantwoord op basis van het toerekeningsprincipe, en niet op basis van de kasstromen, als er zekerheid is dat je aanspraak kunt maken op het totale bedrag. Dit is van toepassing op de gesloten overeenkomst. Het niet bestede deel van de toezegging is opgenomen in een bestemmingsreserve Klimaatzaken, deze gelden worden de komende jaren onttrokken uit deze reserve. In 2024 is een bedrag ad € 4,65 mio als tegenwaarde van USD 5 mio ontvangen, in 2025 zal nogmaals een bijdrage van USD 5 mio worden ontvangen. De toekomstige bate ad USD 5 mio is gewaardeerd tegen de dollarkoers van 31-12-2024. Eventuele koerseffecten worden verwerkt in het saldo financiële baten en lasten.

Som van de baten	€ 30.501.299	€ 34.618.230	€ 39.423.343
-------------------------	---------------------	---------------------	---------------------

1.7.2 Toelichting Lasten

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Besteed aan doelstellingen			
Voorlichting	€ 2.914.882	€ 2.981.000	€ 2.591.643
Bewegingsopbouw	€ 2.396.421	€ 2.650.099	€ 1.838.474
subtotaal	€ 5.311.303	€ 5.631.100	€ 4.430.117
Programma's			
- Klimaatzaak	€ 4.342.842	€ 2.738.490	€ 2.262.207
- Klimaatplannen	€ 7.859.802	€ 5.940.659	€ 4.087.896
Campagnes			
- bossen	€ 2.187.619	€ 1.708.842	€ 1.759.990
- inhoud & lobby	€ 660.190	€ 3.493.436	€ 1.203.675
- milieu algemeen	€ 807.623	€ 720.742	€ 648.088
- coördinatie GLA	€ 245.492	€ 319.809	€ 410.336
- partners	€ 9.488.493	€ 9.844.658	€ 8.547.616
subtotaal Programma's & Campagnes	€ 25.592.062	€ 24.766.636	€ 18.919.808
Wervingskosten			
Kosten eigen fondsenwerving	€ 2.000.184	€ 1.923.791	€ 1.679.244
Kosten verkrijging van subsidies	€ 30.074	€ 32.713	€ 17.926
subtotaal Werving baten	€ 2.030.258	€ 1.956.505	€ 1.697.170
Kosten beheer en administratie			
Kosten beheer en administratie	€ 1.583.019	€ 1.556.794	€ 1.271.475
Totaal lasten	€ 34.516.642	€ 33.911.035	€ 26.318.570

Toelichting onderverdeling lasten

Bovenstaande lasten zijn een resultante van de lastenverdeling zoals berekend in tabel 1.7.3. Daar worden uitvoeringskosten en algemene kosten voornamelijk verdeeld op basis van de werkelijk bestede uren per thema of categorie. Activiteitskosten en kosten fondsenwerving worden direct toegerekend aan een categorie.

Toelichting Programma's

In het Algemeen Beleidsplan 2016-2025 namen we ons voor om meer focus aan te brengen in ons werk. De urgentie van de klimaatcrisis was daarvoor de directe aanleiding. Door meer focus aan te brengen, willen we meer impact realiseren. In 2020 kwam dit voornemen tot uitdrukking in twee programma's: Klimaatzaak (voorheen Regels) en Klimaatplannen (voorheen Klimaatoplossingen). Binnen deze programma's gebeurt veel van het voor de buitenwereld zichtbare werk van Milieudefensie.

Toelichting besteed aan doelstellingen / internationaal partners buitenland:

besteding aan doelstelling

Van elke euro die de vereniging Milieudefensie ontvangt besteedt zij 89,5 eurocenten aan haar doelstellingen. Het merendeel wordt besteed aan Campagnes met 74 eurocenten, waarvan 37% naar partners gaat. De besteding aan Campagnes wordt gevolgd door Voorlichting (8,5 eurocent) en Bewegingsopbouw (7 eurocent).

Toelichting wervingskosten

Milieudefensie streeft naar een doelmatige en efficiënte besteding van middelen. De kosten van werving van inkomsten dienen in redelijke verhouding te staan tot de realisering van de doelstellingen. De kosten fondsenwerving van € 2.225.405 worden voor 60% toegerekend aan Voorlichting en voor 40% aan Fondsenwerving.

Kosten beheer en administratie

Kosten van beheer en administratie zijn kosten die niet worden toegerekend aan de doelstellingen van de vereniging, maar zijn gemaakt ten behoeve van de (interne) beheersing en de administratie. Deze lasten zijn in 2024 € 1.589.727. Dit is een stijging van € 318.252 t.o.v. 2023.

Hieronder een aantal kengetallen:

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Wervingskosten			
wervingskosten FW	€ 2.000.184	€ 1.923.791	€ 1.679.244
baten fondsenwerving	€ 10.241.166	€ 10.000.000	€ 8.983.310
in procenten	19,5%	19,2%	18,7%
Wervingskosten			
wervingskosten totaal	€ 2.030.258	€ 1.956.505	€ 1.697.170
som van de geworven baten	€ 30.501.299	€ 34.618.230	€ 39.423.343
in procenten	6,7%	5,7%	4,3%
Bestedingspercentage baten doelstelling			
besteed aan doelstellingen	€ 30.903.365	€ 30.397.736	€ 23.349.925
som van de baten	€ 30.501.299	€ 34.618.230	€ 39.423.343
in procenten	101,3%	87,8%	59,2%
Bestedingspercentage lasten doelstelling			
besteed aan doelstellingen	€ 30.903.365	€ 30.397.736	€ 23.349.925
som van de lasten	€ 34.516.642	€ 33.911.035	€ 26.318.570
in procenten	89,5%	89,6%	88,7%
Kosten beheer en administratie			
personeelskosten	€ 1.402.598	€ 1.433.893	€ 1.217.161
overige kosten	€ 180.421	€ 122.901	€ 192.083
totaal	€ 1.583.019	€ 1.556.794	€ 1.409.244
som van de lasten	€ 34.516.642	€ 33.911.035	€ 26.318.570
in procenten	4,6%	4,6%	5,4%
Uitvoeringskosten	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Personeelslasten			
salariskosten	€ 7.291.305	€ 7.438.944	€ 6.455.030
sociale lasten	€ 1.352.874	€ 1.390.000	€ 1.206.648
pensioenlasten	€ 870.867	€ 845.000	€ 731.808
arbodienst en herverzekering ziekte	€ 150.516	€ 150.000	€ 40.841
ontvangen ziekengeld	€ -200.700	€ -	€ -70.966
uitzendkrachten en freelancers	€ 803.301	€ 235.723	€ 427.272
reiskosten	€ 185.906	€ 168.000	€ 164.933
opleidingskosten	€ 108.098	€ 192.500	€ 99.271
overige personeelskosten	€ 104.994	€ 485.000	€ 383.545
Totaal Personeelskosten	€ 10.667.159	€ 10.905.167	€ 9.438.382

De toename van de personeelskosten is het gevolg van groei van de organisatie. Daarnaast heeft de organisatie helaas door ziekteverzuim ook meer moeten opvangen met vervanging. Ontvangen ziekengeld bestaat voor bijna 100% uit zwangerschaps- en ouderschapsverlofgelden van het UWV.

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Formatie in fte			
Totaal fte - gemiddeld	116,6	119,9	106,9

De organisatie is afgelopen jaar gegroeid naar een gemiddelde van 116,6 fte's. Dit is een toename van 9,7 fte's ten opzichte van het jaar ervoor.

Bezoldiging topfunctionaris

De directie-bestuur bestaat uit 2 personen, de heer D. Pols, in dienst voor onbepaalde tijd sinds 1 december 2015 en mevrouw L.C. van Staalduinen, in dienst sinds 1 oktober 2022 op basis van een vierjarige benoeming. De bezoldiging hieronder is op basis van de gegevens in 2024. Met ingang van de nieuwe governance structuur medio 2022 zijn de salarissen van beide directeurs-bestuurders gelijk aan elkaar.

De heer D. Pols	2024	2023
Dienstverband		
Aard (looptijd)	Onbepaald	Onbepaald
uren	37,5	37,5
parttime percentage	100	100
periode	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging		
Jaarinkomen		
brutoloon/salaris	€ 104.657	€ 102.359
vakantiegeld	€ 8.300	€ 7.742
vaste eindejaarsuitkering	€ -	€ -
niet opgenomen vakantiedagen	€ -	€ -
Totaal	€ 112.957	€ 110.101
Belaste vergoedingen/bijtellingsen	€ -	€ 1.380
Pensioenlasten (wvg deel)	€ 22.941	€ 22.318
Pensioencompensatie	€ -	€ -
Overige beloningen op termijn	€ -	€ -
Uitkeringen beëindiging dienstverband	€ -	€ -
Totale bezoldiging D. Pols	€ 135.898	€ 133.799
BSD score	392	392

Met een BSD-score van 392 punten vallen beide directeur-bestuurders in functiegroep G. De bijbehorende maximering van het bruto normjaarinkomen in 2024 bedraagt conform aanhangsel 6 bij de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties € 129.292 per persoon. Met een bedrag van € 112.957 in 2024 wordt voldaan aan de Regeling. Naast de maximering van het bruto jaarinkomen geldt ook een absoluut maximum voor de som van het jaarinkomen, belaste vergoedingen/bijtellingsen, werkgeversbijdrage pensioen en overige beloningen op termijn. Dit bedraagt voor functiegroep G € 160.322. Met een omvang van € 135.898 blijven we ruim binnen het in de Regeling opgenomen maximum.

Mevrouw L.C. van Staalduinen	2024	2023
Dienstverband		
Aard (looptijd)	Bepaald	Bepaald
uren	37,5	37,5
parttime percentage	100	100
periode	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging		
Jaarinkomen		
brutoloon/salaris	€ 104.657	€ 102.321
vakantiegeld	€ 8.299	€ 5.282
vaste eindejaarsuitkering	€ -	€ -
niet opgenomen vakantiedagen	€ -	€ -
Totaal	€ 112.955	€ 107.602
Belaste vergoedingen/bijtellingsen	€ -	€ 1.380
Pensioenlasten (wvg deel)	€ 27.542	€ 26.948
Pensioencompensatie	€ -	€ -
Overige beloningen op termijn	€ -	€ -
Uitkeringen beëindiging dienstverband	€ -	€ -
Totale bezoldiging L.C. van Staalduinen	€ 140.497	€ 135.930
BSD score	392	392

Met een BSD-score van 392 punten, vallen beide directeur-bestuurders in functiegroep G. De bijbehorende maximering van het bruto normjaarinkomen in 2024 bedraagt conform aanhangsel 6 bij de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties € 129.292 per persoon. Met een bedrag van € 112.955 in 2024 wordt voldaan aan de Regeling. Naast de maximering van het bruto jaarinkomen geldt ook een absoluut maximum voor de som van het jaarinkomen, belaste vergoedingen/bijtellingsen, werkgeversbijdrage pensioen en overige beloningen op termijn. Dit bedraagt voor functiegroep G € 160.322. Met een omvang van € 140.497 blijven we ruim binnen het in de Regeling opgenomen maximum.

WNT verantwoording	2024	2023
Functiegegevens		
Aanvang en einde functievervulling in 2024	Donald Pols Directeur 01/01 - 31/12	Donald Pols Directeur 01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 112.957	€ 111.481
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 22.941	€ 22.318
Subtotaal	€ 135.898	€ 133.799
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 214.000	€ 205.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ -	€ -
Bezoldiging	€ 135.898	€ 133.799

	2024	2023
	Laan van Staalduinen	Laan van Staalduinen
Functiegegevens	Directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 112.955	€ 108.982
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 27.542	€ 26.948
Subtotaal	€ 140.497	€ 135.930
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 214.000	€ 205.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€ -	€ -
Bezoldiging	€ 140.497	€ 135.930

Formeel is de WNT verantwoording niet meer verplicht van toepassing voor Vereniging Milieudefensie, omdat de overheidsbaten minder dan 50% van de totale baten bedragen. Milieudefensie kiest er voor om vrijwillig een WNT verantwoording op te nemen in de jaarrekening.

Raad van Toezicht

De leden van de Raad van Toezicht zijn onbezoldigd actief. Er zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt aan directie en/of toezichthouders. De Raad van Toezicht bestaat uit minimaal 5 en maximaal 11 leden. De Raad van Toezicht bestond in 2024 uit de volgende leden:

<u>Leden Raad Van Toezicht</u>	<u>Functie</u>
Marty Smits	Voorzitter
Bercan Günel	Voorzitter Remuneratiecommissie
Lorena Paz Quintero	Voorzitter Auditcommissie
Deny de Jong	Algemeen lid
Kim Nackenhorst	Algemeen lid
Judith Sargentini	Algemeen lid, benoemd door de OR
Theo van Stuijvenberg	Algemeen lid

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen tevens geen vrijwilligersvergoeding.

	Realisatie 2024	Begroet 2024	Realisatie 2023
Afschrijvingen			
afschrijvingen	€ 63.268	€ 65.000	€ 69.967
subtotaal Afschrijvingen	€ 63.268	€ 65.000	€ 69.967
Huisvestingskosten			
huur + servicekosten en energie	€ 405.410	€ 408.700	€ 387.911
onderhoudskosten	€ 79.412	€ 73.000	€ 79.192
overige huisvestingskosten	€ 338.704	€ 20.000	€ 60.938
doorbelaste huisvestingskosten	€ -103.840	€ -104.000	€ -105.808
subtotaal Huisvestingskosten	€ 719.687	€ 397.700	€ 422.233
Kantoorkosten			
automatiseringskosten	€ 227.758	€ 164.000	€ 154.592
repro kosten	€ 52.727	€ 30.000	€ 33.780
receptie en telefoon	€ 14.229	€ 14.000	€ 13.254
documentatie	€ 3.657	€ 9.000	€ 3.440
financiële kosten	€ 60.855	€ 50.000	€ 29.676
catering	€ 50.907	€ 45.000	€ 39.752
overige algemene kosten	€ 1.566	€ -	€ 4.287
subtotaal Kantoor- en Automatiseringskosten	€ 411.701	€ 312.000	€ 278.781
Bestuur / RvT kosten			
accountantskosten	€ 65.192	€ 35.000	€ 39.067
advieskosten (niet-doelstellinggerelat.)	€ 92.904	€ 100.000	€ 84.240
kosten Raad van Toezicht (extern advies)	€ 19.403	€ 25.000	€ 31.291
subtotaal bestuur/RvT kosten	€ 177.499	€ 160.000	€ 154.598
Totaal Uitvoeringskosten	€ 12.039.314	€ 11.839.867	€ 10.363.961

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
Algemene Kosten			
Fondsenwerving en ledenadministratie			
wervingskosten	€ 2.225.405	€ 2.114.744	€ 1.914.588
subtotaal Fondsenwerving en servicelijn	€ 2.225.405	€ 2.114.744	€ 1.914.588
Communicatie			
persvoorlichting	€ 151.413	€ 96.350	€ 42.266
jaarverslag	€ 9.439	€ 8.500	€ 9.215
Website / online communicatie	€ 239.829	€ 204.750	€ 145.305
overige communicatie	€ 106.469	€ 65.300	€ 30.939
subtotaal Communicatie	€ 507.150	€ 374.900	€ 227.725
Magazine "Down to Earth"			
productiekosten blad	€ 218.802	€ 235.000	€ 218.845
advertentie inkomsten Magazine	€ -4.858	€ -	€ -10.832
subtotaal Magazine "Down to Earth"	€ 213.944	€ 235.000	€ 208.013
Overige kosten/Vereniging			
kosten ALV	€ 44.001	€ 60.000	€ 47.641
subtotaal Overige kosten	€ 44.001	€ 60.000	€ 47.641
Overige kosten			
lidmaatschappen	€ 42.939	€ 38.256	€ 45.040
bijdragen aan derden	€ 299.646	€ 201.415	€ 213.322
lokale ondersteuning	€ 297.854	€ 345.000	€ 222.131
overige kosten	€ 305.323	€ 281.960	€ 50.536
subtotaal Overige kosten	€ 945.762	€ 866.631	€ 531.029
Totaal Algemene kosten	€ 3.936.262	€ 3.651.275	€ 2.928.996
Gebeurtenissen na balansdatum			
Geen			

1.7.3 Toelichting Lastenverdeling 2024

	Voorlichting	Bewegings- opbouw	Programma Klimaatzaak	Programma Klimaatplannen	thema: Bossen	Inhoud & Lobby	thema: Milieu Algemeen	thema: Coördinatie GLA	thema: Partners	Fondsen- werving	Verkrijging subsidies	Beheer en Administratie	Realisatie 2024	Begroting 2024	Realisatie 2023
Uren	19.330	28.293	21.278	29.257	19.770	6.243	9.083	1.699	-	13.584	412	22.550	171.500		
Uitvoeringskosten															
personeelslasten	1.202.332	1.759.777	1.323.490	1.819.786	1.229.706	388.337	564.940	105.667	-	844.886	25.642	1.402.598	10.667.159	10.905.167	9.438.382
afschrijvingen	7.131	10.437	7.850	10.793	7.294	2.303	3.351	627	-	5.011	152	8.319	63.268	65.000	69.967
huisvestingskosten	81.118	118.728	89.293	122.776	82.965	26.200	38.115	7.129	-	57.002	1.730	94.630	719.687	397.700	422.233
kantoorkosten	46.404	67.919	51.080	70.235	47.461	14.988	21.804	4.078	-	32.608	990	54.133	411.701	312.000	278.781
bestuurskosten	20.007	29.282	22.023	30.281	20.462	6.462	9.400	1.758	-	14.059	427	23.339	177.499	160.000	154.598
subtotaal	1.356.992	1.986.143	1.493.735	2.053.872	1.387.887	438.291	637.610	119.259	-	953.566	28.940	1.583.019	12.039.314	11.839.867	10.363.961
Algemene kosten															
fondsenwerving	1.335.243									890.162			2.225.405	2.114.744	1.914.588
communicatie	65.999	96.599	72.650	99.893	67.502	21.317	31.011	5.800	-	46.378			507.150	374.900	227.725
magazine "Down to Earth"	27.842	40.751	30.648	42.140	28.476	8.993	13.082	2.447	-	19.565			213.944	235.000	208.013
overige kosten	128.806	188.524	141.785	194.953	131.738	41.603	60.522	11.320	-	90.512			989.763	926.631	578.670
subtotaal	1.557.890	325.874	245.083	336.987	227.716	71.912	104.615	19.567	-	1.046.617	-	-	3.936.262	3.651.275	2.928.996
Activiteitskosten															
activiteitskosten	-	84.404	2.604.024	5.468.943	572.016	149.987	65.398	106.666	9.488.493	-	1.135	-	18.541.066	18.419.893	13.025.613
subtotaal	-	84.404	2.604.024	5.468.943	572.016	149.987	65.398	106.666	9.488.493	-	1.135	-	18.541.066	18.419.893	13.025.613
Totaal	2.914.882	2.396.421	4.342.842	7.859.802	2.187.619	660.190	807.623	245.492	9.488.493	2.000.184	30.074	1.583.019	34.516.642	33.911.035	26.318.570

De lastenverdeling van de uitvoeringskosten zijn gebaseerd op het werkelijk aantal geschreven uren

1.8 Begroting 2025 / MJR 2025 – 2029

(x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
BATEN					
Fondsenwerving baten	€ 10.750	€ 12.000	€ 13.000	€ 14.000	€ 15.000
Baten Nationale Postcode Loterij	€ 1.350	€ 1.350	€ 1.350	€ 1.350	€ 1.350
Baten van derden, organisaties zonder winststreven	€ 6.680	€ 3.225	€ 0	€ 0	€ 0
Ambitie institutionele fondsen	€ 300	€ 2.000	€ 8.850	€ 8.250	€ 7.800
Baten van overheden	€ 3.052	€ 386	€ 0	€ 0	€ 0
Baten van overheden te besteden door derden	€ 8.462	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal Baten	€ 30.595	€ 18.961	€ 23.200	€ 23.600	€ 24.150
Lasten naar kostensoort					
Salarisgerelateerde lasten	€ 10.551	€ 9.946	€ 10.145	€ 10.348	€ 10.555
Overige personeelslasten	€ 1.326	€ 1.251	€ 1.276	€ 1.301	€ 1.327
Activiteitskosten eigen middelen	€ 3.223	€ 1.007	€ 1.392	€ 1.588	€ 1.759
Activiteitskosten subsidies en fondsen	€ 5.831	€ 3.919	€ 4.425	€ 4.125	€ 3.900
Fondsenwerving en communicatie	€ 3.618	€ 3.639	€ 3.889	€ 4.139	€ 4.389
Bewegingsopbouw	€ 489	€ 499	€ 509	€ 519	€ 529
Huisvesting	€ 997	€ 578	€ 615	€ 653	€ 691
Bureaunkosten, afschrijvingen, afdelingskosten en overig	€ 633	€ 626	€ 638	€ 651	€ 664
Lasten te besteden door derden	€ 8.462	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal lasten naar kostensoort	€ 35.130	€ 21.465	€ 22.888	€ 23.324	€ 23.815
Lasten naar afdeling en programma					
Bedrijven	€ 1.521	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Inhoud & Lobby	€ 5.090	€ 4.702	€ 4.796	€ 4.892	€ 4.990
Communicatie & FW	€ 6.928	€ 7.015	€ 7.265	€ 7.515	€ 7.765
Project People Power	€ 4.123	€ 2.558	€ 3.500	€ 3.500	€ 3.500
Bewegingsopbouw	€ 2.281	€ 2.326	€ 2.373	€ 2.420	€ 2.469
PBIS	€ 1.353	€ 325	€ 325	€ 275	€ 275
GLA Coördinatie	€ 413	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Ondersteuning	€ 4.508	€ 4.025	€ 4.105	€ 4.187	€ 4.271
Directie	€ 451	€ 514	€ 524	€ 534	€ 545
Lasten te besteden door derden	€ 8.462	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal lasten naar afdeling en programma	€ 35.130	€ 21.465	€ 22.888	€ 23.324	€ 23.815
Saldo voor financiële baten en lasten	€ -4.535	€ -2.504	€ 312	€ 276	€ 335
Financiële baten en lasten (bankrente)	€ 200	€ 75	€ 0	€ 0	€ 0
Financieel Resultaat	€ -4.335	€ -2.429	€ 312	€ 276	€ 335
Bestemming:					
Bestemmingsreserve Huisvesting	€ 930	€ 25	€ 25	€ 25	€ 25
Bestemmingsreserve Klimaatzaken	€ 3.905	€ 2.404	€ 0	€ 0	€ 0
Continuïteitsreserve	€ -500	€ 0	€ -337	€ -301	€ -360
Saldo ná bestemming	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Negatief saldo wordt onttrokken uit continuïteitsreserve, positief saldo wordt toegevoegd aan continuïteitsreserve

Controleverklaring

De controleverklaring is opgenomen op de volgende bladzijden.

Vaststelling door Directie-bestuur en Raad van Toezicht

Conform de Akte van Statutenwijziging Vereniging Milieudefensie van 27 december 2023 artikel 6 sub 7 Jaarrekening en Controle stellen de Raad van Toezicht en directie-bestuur hierbij het jaarverslag en de jaarrekening 2024 vast.

Ondertekend te Amsterdam op 8 mei 2025 door:

Directie-bestuur

A.D. Pols

Raad van Toezicht

M.L.H. Smits (voorzitter RvT)

B. Günel

K. Nackenhorst

L.M. Paz Quintero

J. Sargentini

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de algemene ledenvergadering en de raad van toezicht van Vereniging Milieudefensie.

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van Vereniging Milieudefensie te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vereniging Milieudefensie op 31 december 2024 en van het resultaat over 2024 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2024;
2. de staat van baten en lasten over 2024; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Vereniging Milieudefensie zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit het bestuursverslag (blz. 2 t/m 46 en begroting 2025 / MJR2025-2029 op blz. 20 van 20.)

Wamberg Offices
Wamberg 37
1083 CW Amsterdam
Telefoon 020 571 23 45

E-mail info@dubois.nl
www.dubois.nl
KvK nummer 34374865

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag, in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen, of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de organisatie.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de organisatie;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is, tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze controleverklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amsterdam, 19 mei 2025

Dubois & Co. Registeraccountants

G. Visser RA